

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia SUPPLEMENT LITERAR-ARTISTIC tineretului

Anul VIII

Nr. 33 (360)

12 pagini — 3 lei

Simbătă

20 august

1988

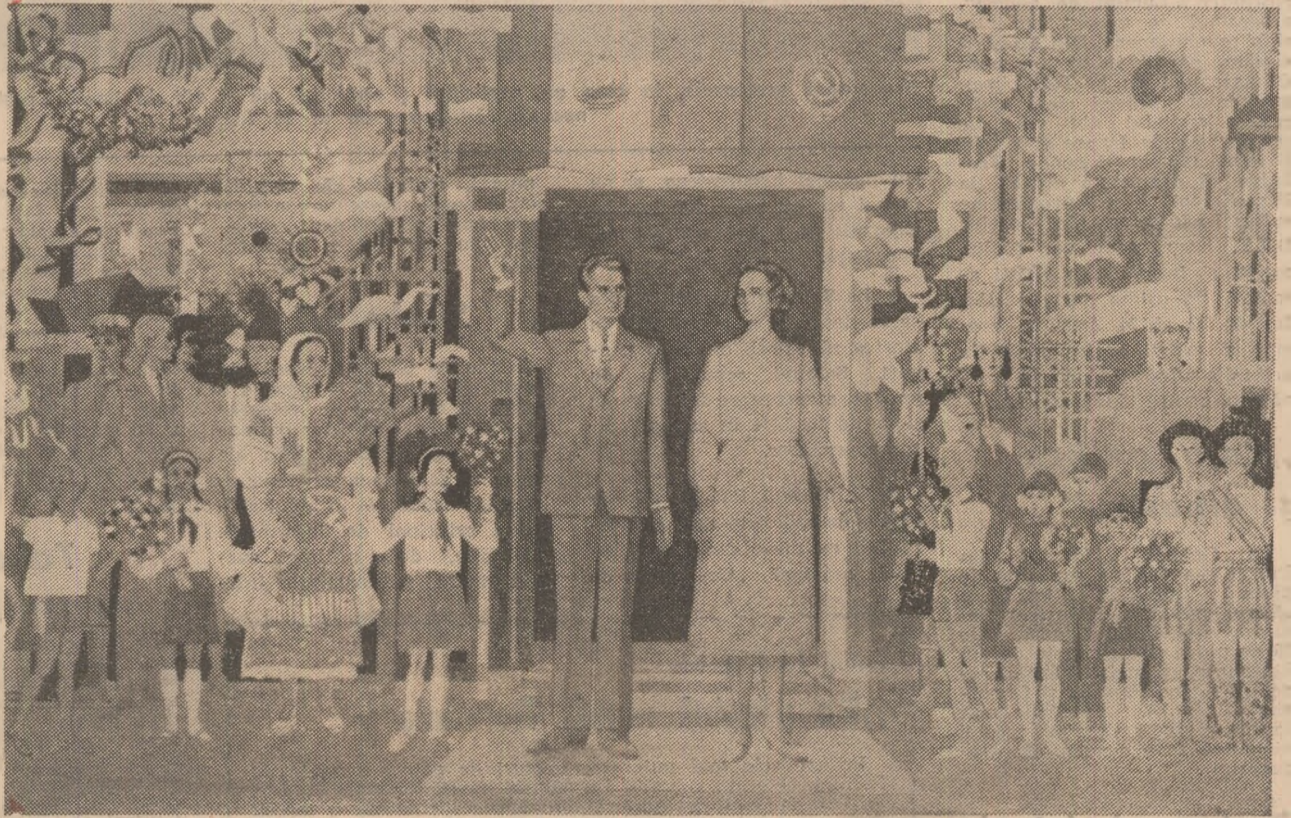
Marea sărbătoare națională

Intr-o indestructibilă unitate de gînd și faptă, poporul român, tînăra generație a țării, sărbătoresc cea de-a 44-a aniversare a actului istoric de la 23 August 1944, moment de inestimabilă însemnătate, care a marcat începutul unei perioade de răscruce în destinele naționale și sociale ale României și care a deschis calea unor structurale prefaceri în viața țării, pe drumul progresului și civilizației, a dezvoltării libere și independente, ca expresie a voinței întregii națiuni de a înlătura orice dominație, de a construi liber și pe deplin stăpin socialismul în patria noastră. Atunci, în augustul de acum 44 de ani, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 a inaugurat o etapă nouă în istoria patriei, a deschis calea împlinirii idealurilor și năzuințelor de dreptate și libertate ale poporului român, a cucuririi depline a independenței și suveranității naționale, a afirmării României ca națiune liberă și demnă în rîndul națiunilor lumii”.

În cei 44 de ani ai libertății noastre, Congresul al IX-lea al partidului se înscrie ca un moment epocal în bogata istorie a pămîntului românesc. Atunci, în acel moment cu profunde semnificații pentru noua istorie a patriei, prin voința unanimă a comuniștilor, a întregii națiuni, în funcția supremă de partid a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu, genialul ctitor al României moderne de azi. Congresul al IX-lea al partidului și alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în fruntea partidului și statului au deschis în viața națiunii noastre un șir de profunde și cuprinzătoare transformări revoluționare, ce se înscriu în istoria țării cu litere de aur, ca expresie a unor glorioase împliniri, într-o epocă de un dinamism fără precedent și de strălucită efervescență creatoare, epocă a unui avînt constructiv atotcuprinzător, epoca celor mai rodnice fapte în muncă și spirit, care a conturat un chip nou patriei, i-a dat strălucire și o nouă vigoare — epoca ce pe drept cuvînt poartă numele genialului ei ctitor: „Epoca Nicolae Ceaușescu”. Din bogata cronică a celor 44 de ani ai devenirii noastre socialiste, cei 23 de ani de cînd la conducerea desti-

„SUPPLEMENT LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. a 11-a)

Această țară, cum o șin în palme
Cei clăditori de pace și lumină
E ctitoria cu privesți calme
Și cu izvoare vii la rădăcină

Peretii săi curați din zare-n zare
Și briul său de griu — cit România —
Sînt la un loc și leagăn și lucrare,
Din august cunoscîndu-și temelia

A noastră e, și-a noastră va să fie,
De vreme ce așa a fost visată,
Această-ncăpătoare ctitorie
Pe care-o știm urmașilor lăsată.

De-aceea n august cînd a piine nouă
Miroase tot văzduhul din pridvoare
Și macii au pe temple stropi de rouă
Noi căutăm spre vremea viitoare

Fiul drag al țării

Rememorînd eroii casei noastre,
Cei ce-au plătit cu singele și viața
Statornicia zărilor albastre,
Ii spunem țării bună dimineața.

Și-o îmbrăcăm în straiete alese
La sărbătoarea sa cea mai fierbinte
Dorindu-i ca din roadele culese
Mereu să-și afle rodul înainte

Mereu să-și țină fiii săi cu fală
În jurul vetrei unde arde Dorul
Și-n comunista cale triumfală
Să-i fluture sub soare tricolorul.

Mulți ani și țării și acelu care
Ctitor fiindu-i e prezent în toate
În tot ce-nseamnă dragoste și soare
Și muncă și cuvînt și libertate.

Ei, Ceaușescu, fiul drag al țării
Ei, Ceaușescu, înțeleptul faur
Păstrează-n gînduri limpezimea zării
Clădind cu noi o Epocă de Aur.

GEORGE ȚARNEA

Epopeea din August este un sacru consemn de iubire. Sămînța acelei clipe cu înțeles de ev rodește tot mai frumos, exprimînd puterea miraculoasă a unor rădăcini eterne și substanța inepuizabilă a unor adîncuri firești. Gestul eroic înflăcărât care a dat sens libertății și strălucire duratei continuă să trăiască prin noi și mai intens, iar faptele de glorie descătuse se revarsă în toată splendoarea, așa cum vara nu încetează să toarcă aur pe fîoarele veșniciei. Aniversarea marii noastre sărbători naționale nu este, desigur, doar momentul festiv al unui tînăr poem ori numai prilejul de incantație al grațitudinii față de ceea ce au săvîrșit înaintașii, ci — mai cu seamă — trăinicia cu care înfăptuim, visăm și iubim românește, ridicînd țara în rosturi noi de civilizație și cultură. Lumina de

rod a celui solar izvor pulsează astăzi cu aripi de purpură, explicînd elanurile vîrstei noastre tinere înrolate în destinația nouă și fără seamăn al Patriei. Epopeea din August este o clipă cu înțeles de ev. Seva ei a izbucnit proteică din istoria unei existențe de

Zi de lumină

două ori milenare și rodește cu puterea iubirii de țară. Despre poezia patriotică Nichita Stănescu spunea, cu un genial fior al metaforei, că aceasta este partea nesîngerioasă a războiului de independență. Poetul luptă în frontul unei asemenea idei purtînd în suflet, cu demnitate, cu înflăcărare povara dulce a iubirii de țară. În același spațiu al rostirii și sensibilității pentru poezie, epo-

peea din August reprezintă clipa cu portal de cînt prin care sensul pur al visului trece în cea mai împlinită devenire. Densitatea ei decurge din misiunea sacră a întregului popor de a purta drapelele Tricolor în glorie. Congresul al IX-lea al Partidului, moment isto-

ric incandescent, a dat marelui August dimensiuni epopeice, purtînd patria spre înalt destin comunist, deschizînd epoca de aur a întregii noastre istorii — „Epoca Nicolae Ceaușescu”. Epocă sub semnele căreia, noi, toți, un popor întreg, făptuim eroic și exemplar, pentru istorie și pentru destinul comunist al României.

Trăim un strălucit timp al tinereții — o tinerețe exemplară, anga-

țată eroic în făptuirea celei mai strălucite pagini de istorie românească. Tinerii patriei de azi sînt tinerii solarel clipe de august, sînt oamenii dăruiți exemplar timpului dens în fapte și împliniri ce se țese în patrie. Sîntem generația nouă, generația epocii pe care cu mîndrie patriotică, cu ardentă conștiință revoluționară o numim „Epoca Nicolae Ceaușescu”. Acum, în august, cu inimile bătînd sub aripa emoției, aducem, prin muncă, prin gînd curat, omagiul nostru fierbinte ctitorului epocii prin care ne definim ca oameni într-un rodnic timp pentru istorie — tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Patria în August cunoaște lumina unei sărbători prin care cinstim timpul mărețelor izbînzii.

LIVIU VIȘAN

ACTUALITATEA pentru TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI

AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

In cinstea mării sărbători

În bazele din Capitală ale B.T.T., tinerii vor fi realizatori ai unor vibrante spectacole literar-artistice ce vor deschide bogatul ciclu de manifestări cultural-educative organizate în cinstea marii noastre sărbători naționale. Dintre acestea menționăm: momentul poetic „Omăgiu țării la marea sărbătoare”, programul muzical „România, plai de dor” (în baza de agrement de la Băneasa), colașul de versuri patriotice „Lumini de august”, programul de muzică patriotică și revoluționară „Din inimă-ți ointăm, partid iubit” (în baza de agrement de la Tei-Toboc), programul „Tinerii cîntă tineretă”, recitalul din versurile poezilor Magda Isanos și Marin Sorescu, momentul poetic „Trebuie să poarte un nume” (la Pantelimon). În programele cultural-educative ale bazelor B.T.T. bucurestene vor evolua artiști și formații de artiști amatori (în prima parte a zilelor de 23 și 24 August), precum și artiști profesioniști (în acțiunile cultural-educative prevăzute pentru după-amieze).

„Roșu, galben și albastru”

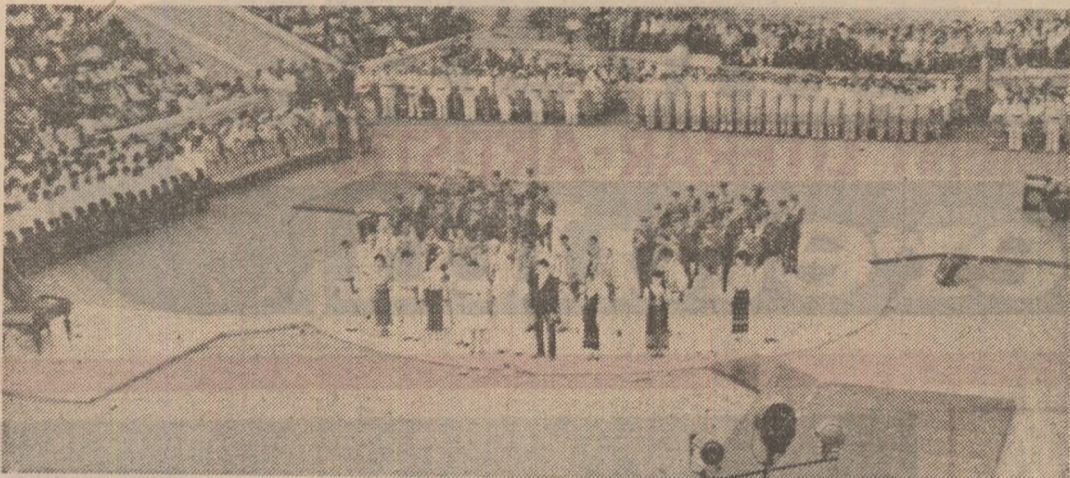
La Galeria „Metopa” din Pitești s-a deschis expoziția de pictură sugestiv intitulată „Roșu, galben și albastru” dedicată zilei de 23 August. Cele 25 de pinze sînt semnate de doi binecunoscuți artiști plastici argeșeni — Ion Pantilie și Gheorghe Dobrică. Lucrările sînt inspirate din cotidianul acestei dinamice zone a țării. (L. Ungureanu).

Pe teme de istorie

Timp de cinci zile, începînd cu data de 15 august, în marile întreprinderi bucurestene au avut și au loc manifestări politico-educative dedicate zilei de 23 August. Astfel, la Întreprinderea „23 August”, I.O.R., Întreprinderea textilă „Unirea”, și la Întreprinderea poligrafică „13 Decembrie” s-au desfășurat dialoguri și expuneri susținute de specialiști recunoscuți care au vorbit despre semnificația istorică și politică a zilei de 23 August, piatră de hotar în istoria poporului român. (F.P.M.).

Expoziții bucureștene

Pînă la sfîrșitul lunii august, în Capitală vor fi deschise pen-

Numeroase spectacole, la care au participat și participă mii și mii de tineri, pfațează marea noastră sărbătoare de la 23 August

tru publicul bucurestean, și nu numai pentru el, mai multe expoziții de artă de o valoare deosebită.

● La Sala de expoziții Dalles se va deschide în aceste zile, în cinstea sărbătorii de la 23 August, Salonul republican de grafică, manifestare de prestigiu și veche tradiție în spațiul cultural românesc.

● La Muzeul Satului și de artă populară este deschisă expoziția cu piese din patrimoniul național „Costumul de

muncă, costumul de sărbătoare”, o amplă prezentare a tipologiei portului popular românesc de pe întreg cuprinsul țării.

Simboluri

În incinta Gării de Nord călătorii sînt invitați să admire o sugestivă expoziție de fotografii, avînd un caracter permanent și original. Este vorba de peste o sută de mari panouri, ingenios expuse — în holul ghiseului principal de informații. Imaginile, de o calitate surprinzătoare, se constituie într-

un veritabil reportaj fotografic ce aduce în fața privitorilor o realitate amplă și viguroasă: căi ferate, gări, aeroporturi, șantiere navale, poduri, porturi, mijloace românești de transport (avioane, elicoptere, autoturisme, locomotive, vagoane), șosele, pasaje rutiere bucurestene etc. Toate aceste fotografii, — simboluri, frumoase în sine, sînt totodată un prilej de a constientiza semnificația marilor realizări dobîndite în cei 44 de ani ai noii noastre deveniri în domeniul transporturilor. (F.M.).

Tabără de sculptură

În municipiul Cluj-Napoca a fost organizată, între 22 iulie și 15 august, o tabără de sculptură urmată de un simpozion în cadrul căruia au fost relevate aspecte ale creației plastice în cadrul organizat al unei tabere. Organizată de către Uniunea Artiștilor Plastici și Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, această tabără a avut ca scop realizarea unui ansamblu de lucrări de sculptură destinate Centrului de cultură și creație „Cîntarea României” al tineretului din Cluj-Napoca.

Lucrările participanților (Ion Mihele, Mircea Mocanu, Nicolae Băndărău, Gheorghe Marcu, Alexandru Păsat, Mircea Orza, Judith Egyed, Alexandru Pamfil, Ion Cinghița), realizate în piatră albă de Viștea, au fost amplasate pe spațiul verde din jurul edificiului Centrului de cultură și creație.

La simpozion au participat artiștii plastici prezenți în tabără, criticii de artă (Aurelia Mocanu, Liviana Dan, Dan Călin, Ion Muresan și Tudor Vlad), Ana Lupaș, președinta filialei U.A.P. Cluj-Napoca, și alți invitați.

Gestul de a realiza și dăruii aceste lucrări de artă plastică Centrului de cultură și creație „Cîntarea României” al tineretului se constituie ca un omăgiu adus de către autorii lor apropriei sărbătorii naționale de la 23 August.

Lecturi fundamentale

„Un pămînt numit România”

Printre cele mai puternice versuri de patrie semnate de Nichita, cele din volumul *Un pămînt numit România* (apărut în 1969 la Editura Militară din București) atestă o mereu declarată, și în mod excepțional ilustrată, opțiune poetică. Asemenea înaintașilor săi întru limba română, asemenea tuturor înaintașilor săi de pe pămîntul „numit România”, Nichita Stănescu cotizează exemplar la înălțătorul sentiment care este rubrea de patrie. Și face, totodată, dovada nepuizabilității acestei surse de inspirație, înnoindu-i haina poetică, prin afect și limbaj, precum și printr-o abordare filosofică profund originală. O probă peremptorie, totodată, a necesității unei permanente regăsiri poetice în și prin spațiul patriei, cit și a dorinței de a înnoi în cel mai fertil ambient pentru orice operă poetică majoră — patria însăși. Pînă la a publica „Un pămînt numit România”, Nichita Stănescu adusesse în limba română valorile poetice din *Sensul iubirii, O viziune a sentimentelor, cele 11 elegii, Oul și sfera, Laus Ptolomaei, Necuvintele. Și, bineînțeles, trecuse prin arzătoarea experiență poetică din *Roșu vertical* („Roșu, roșu vertical. / cascadă, pantă de deal, / săltînd din oul secunde / ovalul de ou, / și înfățișat nouă / ca un ecou / pe care sfera-l întinde / Oriunde și oriunde / naștere, zestre / a lui A FI schimbîndu-se în ESTE”). „Un pămînt numit România” se relevă în viziunea poetică a lui Nichita Stănescu ca un univers fascinant, constituit, definitoriu, din adevăruri integrale și esențiale, aflate în mișcare vitală, reliefindu-se cu fiecare clipă, recompunînd din istorie, geografie, din trăsăturile spirituale ale oamenilor, din cotidianul neodihnit un peisaj poetic vibrant, descătusat de locuri comune: „Pămînt de carne, bun de mîncare, / pămînt de oase străluminînd / o, ce miros violent, / ce sfîntă duhoare / de diamant au pietrele tale. / pămîntule de pămînt! // Am să te-ngraș la rîndul meu / cu mine, / lăsîndu-ți doar scheletul alb / să-ți fie verighetă în jurul riurilor, / pămînt de carne, / pămîntule de pămînt!”*

Marea sărbătoare națională

(Urmare din pag. 1)

nelor partidului și patriei se află mult iubitorul nostru conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se înscriu ca anii cei mai fertili, cei mai bogați în împliniri, anii victorioși ai înaintării hotărîte spre viitorul luminos al socialismului și comunismului în patria noastră. În tot ce s-a înfăptuit în acești ani de mărețe construcții, de remarcabile împliniri, de profunde transformări în toate domeniile vieții economico-sociale, de la Transfăgărășan la Canalul Dunăre — Marea Neagră, de la marile platforme industriale la Metroul

bucureștean, de la cuceririle științei și tehnicii, ale creației artistice, la zecile de șantiere naționale ale tineretului, se regăsește munca plină de dăruire, abnegație și devotament a tinerei generații, care, urmînd cuvîntul și fapta iubitorului conducător, părintele drag al tineretului din patria noastră, tovarășul Nicolae Ceaușescu, dînd glas dragostei neîțărîmuite față de țară și partid, animată de romantismul revoluționar, participă activ, conștient, cu răspundere revoluționară la opera de edificare a noii societăți socialiste pe pămîntul României. Iată de ce acest moment săr-

bătoresc, care aniversează 44 de ani de eroice și mărețe înfăptuiri, constituie pentru tineretul României socialiste un prilej deosebit de a da expresie opțiunii sale înflăcărata de a acționa și în viitor cu toată responsabilitatea pentru îndeplinirea exemplară a hotărîrilor Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale partidului, a orientărilor și indicațiilor de inestimabilă valoare teoretică și practică ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru a conferi acestui timp eroic din istoria patriei noi și mărețe dimensiuni.

Ce e nou la muzeu

Interlocutor azi

Prof. dr.

Panait I. Panait

Directorul Muzeului de istorie și artă al municipiului București

— Stimate tovarășe director, prin ce anume se impune Muzeul de istorie și artă al municipiului București în rețeaua muzeistică a Capitalei?

— Institutia noastră este un unicat: ea reflectă conținutul devinerii a Capitalei patriei, cu tot ceea ce istoria a teaurizat pe acest teritoriu, din cele mai vechi timpuri pînă în prezent. Înființat de către municipalitate în 1921 în insistențele savantului Nicolae Iorga, muzeul are un patrimoniu de peste 300.000 obiecte. De la unele din piatră cioplită găsite în cartierele Bucurestii Noi și Pantelimon, pînă la macheta riului Dimbovita — azi în zestre muzeului se grupează colecții de u-nelte, tezaure și piese numismatice, costume, stampe, fotografii, hărți, un valoros fond documentar, obiecte de interes memorialistic s.a. care conturează trăsături majore ale colectivității bucurestene în diferite etape. Patrimoniul muzeal sugerează, prin mărturiile directe, rolul de excepție pe care l-au avut Bucurestii în marile evenimente istorice ale poporului nostru, începînd cu sec. al XV-lea pînă azi. Practica dovedește că nu se poate elabora un studiu, o monografie dedicată Capitalei fără a se face apel la patrimoniul Muzeului București, primul dintre muzeele capitalei din sud-estul Europei.

— Muzeul are în structura sa mai multe obiective muzeale. Care sînt acestea?

— Muzeul de istorie și artă al municipiului București se compune din mai multe unități: expoziția de istorie din frumosul palat Șutu, monument ridicat în 1832—1834, expoziția de artă din str. Obedeanu nr. 3, secția Th. Aman din str. C.A. Rosetti nr. 8, Muzeul Curtea veche, din str. 30 Decembrie nr. 31, Secția prof. dr. Gh. Marinescu din str. Iulius Fucik nr. 27, Secția prof. dr. Victor Babes din str. A. Muresanu nr. 14 A, Secția C.I. și C.C. Nottara din Bd. Dacia nr. 51, Secția Gh. Tattarescu, str. Domnița Anastasia nr. 17, Secția Storcek, str. V. Alecsandri 16, Secția Corneli Medrea, str. g-ral Budisteanu 16, Colecția de antichități daco-romane și numismatică, str. I.C. Frimu 26, Observatorul astronomic al municipiului București din B-dul Ana Ipătescu.

— Prin ce noi mijloace v-ați gândit să puneți în valoare acest bogat patrimoniu artistic și cultural?

— Într-un context generos în care noul înrumează pretutindeni și permanent, și în Muzeul București se inițiază, în mod curent, manifestări dedicate cu preponderență tineretului: spectacole de sunet și lumină realizate în colaborare cu Teatrul Giulești, proiectii tematice dedicate unor evenimente de seamă din istoria patriei, a Capitalei, cicluri de conferințe, lecții speciale etc. În mod curent, răspundem unor programe complexe de genul celor stabilite cu Comitetul municipal București al U.T.C., cu scolile și organizațiile de pionieri, cu alte colective de tineri în care se cuprind expuneri, foto-expoziții documentare, vizite la monumente sau mari ctitorii contemporane.

— Un tînăr care participă la viața muzeului dv. va fi fără-ndoială mai bogat spiritual.

— Răspunsul este unic prin aceea că fiecare vizită în muzele patriei este o întâlnire cu adevărul care arată legătura noastră de întotdeauna cu glia străbună, cu frumosul sub culorile căruia strălucesc profunzimea sufletească a poporului român, dragostea sa pentru muncă și pace.

ARETA SANDRU

În ansamblul procesului revoluționar de edificare a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare a patriei noastre spre comunism, cultura, cu multiplele ei componente și cu vasterile implicații pe care le comportă în activitatea de educare și formare multilaterală a omului nou, joacă un rol de o deosebită importanță. Potrivit concepției partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, construirea noului societăți, transpunerea în realitate a mărețelor idealuri de libertate, independență și dezvoltare ce animă ființa întregului popor nu sînt posibile fără prezența, în fiecare domeniu de activitate, a unor oameni competenți, cu un larg orizont de cunoaștere, cu o înaltă pregătire politico-ideologică, pătrunși de spiritul mobilizator al patriotismului revoluționar.

Or, din această perspectivă, cultura socialistă este chemată să contribuie, într-o măsură tot mai mare, la formarea complexă, în conformitate cu exigențele actuale și de perspectivă, a personalității fiecărui tânăr, a fiecărui cetățean al țării. Pentru că, socialismul — societate prin definiție a libertății și demnității — nu poate fi edificat decît cu oameni liberi și demni, iar libertatea și demnitatea autentice nu se pot conferi pur și simplu, ci ele trebuie dobîndite prin muncă asiduă de construcție și autoconstrucție a personalității, prin cunoaștere și manifestare creatoare, deopotrivă. „Numai un om educat și stăpîn pe cele mai înalte cunoștințe din toate domeniile poate înțelege legile obiective, cerințele dezvoltării economico-sociale, poate sesiza la timp schimbările care au loc în societate, poate sesiza ceea ce este vechi și nu mai corespunde noii etape a progresului, poate sesiza noul care se va dezvolta și care reprezintă viitorul. Numai un asemenea om, în înțelesul științific, poate fi liber!” — spunea în această privință secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Rezultă cu maximă claritate faptul că în societatea noastră cultura nu este privită ca un simplu domeniu de activitate, printre multe altele, ci este și trebuie să fie din ce în ce mai intens implicată în tot ceea ce înseamnă procesul revoluționar de făurire a socialismului cu oamenii și pentru oameni. Fără îndoială, argumentele unei astfel de concepții și atitudini sînt departe de a rămîne în sfera afirmațiilor teoretice. Puternică dezvoltare și radicalele transformări structurale ale învățămîntului de toate gradele, atenția deosebită acordată înfloririi literaturii și artei, grija pentru valorificarea mosterului cultural, precum și pentru libera afirmare a oricărui talent autentic constituie elemente de maximă importanță ale modului în care s-a concretizat și se concretizează în anii construcției socialiste și, mai cu seamă, în perioada care a trecut de la istoricul Congres al IX-lea al P.C.R. politica profund umanistă a partidului nostru, strategia dezvoltării multilaterale a țării, strategia de dezvoltare deosebit de plecare și permanentă forță motrice omul concret, format și educat în spiritul valorilor fundamentale ale societății românești contemporane.

INALTE VIRTUTI PATRIOTICE ȘI UMANIST-REVOLUȚIONARE

Întreaga noastră tradiție spirituală, valorile perene ale culturii poporului român confirmă cu prisosință vocația umanistă, profundul interes pentru investigarea universului de trăiri și aspirații al oamenilor, pentru faptele lor, pentru modul în care trăiesc și își afirmă ființa în consens deplin cu idealurile de libertate, pace, fericire și demnitate. Cu atît mai mult astăzi, cînd aceste idealuri au devenit realitate palpabilă, fapt cotidian de existență, mesajul umanist al culturii noastre socialiste, continuînd în noile condiții tradiția spirituală făurită de-a lungul veacurilor, reprezintă o caracteristică esențială a fiecărei opere de artă, a fiecărei manifestări a spiritului creator, s-a transformat, putem spune, într-un vector cu excepțională forță de penetrație în conștiința contemporanilor, adăugînd noi valori lumii interioare a acestora.

Desigur, caracterul umanist al literaturii și artei noastre nu decurge doar din viziunea teoretică așezată la baza evoluției lor, din valorile-principiu pe care le vehiculează prin modalitățile ce le sînt specifice. Atenția, interesul, dorința și puterea de a înțelege cu care scriitorul, artistul plastic, muzicianul, actorul etc. se apropie de om, de realitatea în care acesta trăiește, transformînd-o spre binele lui și al semenilor denotă nu doar o preocupare pasageră, ci se constituie în însuși temelul ce legitimează și perpetuează actul de creație spirituală. Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a cerut în repetate rînduri tuturor făuritorilor de frumos să meargă decis, fără nici un fel de ezitări și ocolișuri, la izvorul viu al realității — sursa cea mai generoasă de inspirație, locul geometric al sugestiilor cu putere de exemplu și totodată al împlinirilor durabile. Faptul că astăzi tot mai multe romane, piese de teatru, filme, opere de artă plastică au drept teme sau subiecte chiar viața și activitatea de zi cu zi a oamenilor, fie că aceștia se află în uzine, pe ogoare, în laboratoare de cercetare sau pe băncile școlii și în amfiteatrele facultăților, confirmă, pe de o parte, imensa putere de atracție pe care o realitate dinamică și complexă cum este cea a societății în care trăim o exercită asupra creatorilor de toate categoriile și vîrstele, iar pe de altă parte caracterul substanțial nou al umanismului revoluționar — un umanism al faptelor, al luptei neobosite pentru transpunerea în viață a chiar principiilor sale fundamentale; în sfîrșit, un umanism din care își trage sevele vitale întreaga noastră cultură socialistă, un umanism cărui ea

însăși — cultura, în ansamblul său — este chemată să-i sporască și să-i nuanțeze valorile și spiritul, contribuind la modelarea conștiințelor, la formarea omului nou, constructor liber și demn al propriilor sale destine istorice.

Fără a schematiza sau idealiza, preocupați de a pătrunde cît mai adînc în universul faptelor și al semnificațiilor majore ale acestora, de a crea imagini cît mai vii, cît mai veridice despre oamenii prezentului, făuritorii de artă autentică înscrisu, prin munca lor dăruită cu generozitate celor din jur, file durabile în cronică spirituală a acestor ani, cronică a cărei grandioasă temă o constituie epopoarea eroică a întregului popor profund angajat, cu toate elanurile și energiile sale creatoare, în măreața operă de construcție a socialismului și comunismului pe pămîntul patriei.

Acestei adevărate profesii de credință ce călăuzește creația spirituală contemporană i se adaugă, desigur, interesul constant pe care scriitorii, artiștii în general, îl acordă istoriei poporului nostru, luptei sale mult milenare pentru libertate, dreptate, independență și progres necontenit. Menirea pe care literatura și arta o au în ceea ce privește educarea patriotică a tînetului, a fiecărui cetățean al țării, este îndeplinită, astfel, prin apariția a numeroase opere reprezentative ce rîpun în circuitul cultural contemporan adevăruri și fapte care, transfigurate artistic prin stiluri diverse, originale, vorbesc emoționant despre devenirea noastră istorică, despre țaria acestui popor de a făuri și îndeplini, prin luptă și muncă, idealurile cele mai nobile.

O PROFUNDĂ DEMOCRATIE A VIEȚII SPIRITUALE

În anii construcției socialiste a patriei și, cu deosebire, în perioada care s-a scurs de la istoricul Congres al IX-lea al partidului, vastul proces de democratizare a tuturor domeniilor de activitate, a tuturor sectoarelor vieții societății a atras, în mod firesc, ample transformări revoluționare și în sfera culturii, a modalităților prin care aceasta se manifestă și devine cu adevărat un bun al întregului popor, o realitate la care fiecare fiu al acestui pămînt poate avea acces neîngrădit.

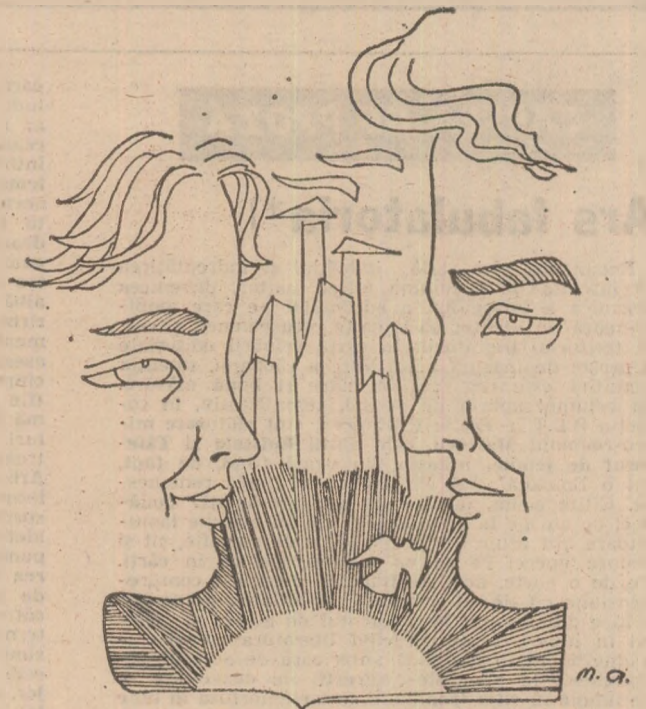
Vorbînd despre democrația culturii în România socialistă a acestor ani este necesar să ne referim la mai multe aspecte ce dau acestui proces dimensiunile ample și multiple ale unei autentice renașteri spirituale. Mai întîi este vorba de baza materială a culturii, care s-a dezvoltat necontenit, permițînd o participare efectivă a tuturor membrilor societății la activitatea cultural-artistică, la circuitul valorilor ce alcătuiesc inestimabilul nostru tezaur spiritual. În numeroase orașe ale țării au fost create instituții culturale și artistice ce și-au dobîndit în timp un prestigiu de necontestat și care desfășoară o activitate de larg interes și de certă eficiență formativ-educativă. Au fost înființate edituri în principalele centre culturale ale țării pentru valorificarea, în primul rînd, a potențialului creator din zonele respective. Practic nu există localitate în care să nu fiînțeze măcar o instituție de profil, care să organizeze și să îndrume activitatea cultural-artistică. Bibliotecile, teatrele, cinematografele, gale-riile de artă, centrele de cultură și creație „Cîntarea României” au devenit prezențe firești în viața oamenilor, răspunzînd în condiții dintre cele mai bune nevoii acestora de informare, de frumos.

În altă ordine de idei, democratizarea culturii s-a afirmat ca proces atotcuprinzător și prin activitatea de reeditare și, deci, de punere la dispoziția celor mai largi mase de cititori, a unor opere fundamentale ale culturii noastre naționale, care au fost trecute sub o nefirescă tăcere într-o anumită perioadă. Din inițiativa secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au reapărut și au fost repuse în drepturile lor firești, la locurile pe care le merită în ierarhia valorilor, cărți de referință aparținînd unor mari scriitori și cărturari Este suficient să amintim, în această privință, nume precum M. Eminescu, George Călinescu, Lucian Blaga și V. Pirvan.

Dar, procesul de care vorbeam nu s-a manifestat și nu se manifestă numai în ceea ce ar constitui latura „pasivă” a participării la viața culturală a societății. Grandioasa cîntorie spirituală care este Festivalul național „Cîntarea României”, strălucită inițiativă a conducătorului partidului și statului nostru, a oferit și oferă cele mai largi posibilități de afirmare culturală și artistică pentru un impresionant număr de cetățeni — de cele mai diverse vîrste și categorii profesionale — care și-au fructificat și își fructifică la cote superioare de calitate și în cele mai propice condiții aptitudinile, talentul, pasiunile. Așadar, omul nou al zilelor noastre este nu doar un „consumator” de cultură ci și un participant activ la făurirea acesteia, la îmbogățirea continuă a zestrei de frumos și spiritualitate a poporului.

Constituie toate acestea argumente dintre cele mai grăitoare ale modului în care cultura noastră socialistă se afirmă tot mai puternic, prin grija constantă a partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, precum și a tovarășei Elena Ceaușescu, eminent om politic și savant de largă reputație internațională, drept o forță a progresului, organic integrată tuturor celorlalte domenii de activitate ce alcătuiesc în fapt însăși viața dinamică, intensă a societății noastre aflate în plină dezvoltare.

CORNELIU OSTAHE

August, marea sărbătoare

Din cătargul care-nalță fluturînd pe-albastrul mării
Tricolorul românesc, pasnic zbor de pormbei,
Pină-n piscuri de Carpați, străjuind pe glia țării,
Vie-i fila de izbîndă : August douăzeci și trei.

El ni-i temelie-n care ne-am zidit o nouă hartă.
Vămî de neguri alungînd zodia-i mereu senină,
Peste lacrimi și cîtune El croi o nouă soartă
Ridicînd a țării arcă pină-n piscuri de lumină.

Prinși în fața lui și munții au aprins cetățî solare,
Gliei i-a căzut veriga și în lanuri s-a-nfrățit,
Dunărea s-a prins la braț, spre vecii cu-albastra mare.
Tot cuprinsul României azi e-al vieții răsărit.

Toți la marea sărbătoare ne-ndreptăm c-un gînd de flori,
Le-așternem pe sinul țării cu speranțe, vis și dor.
Cînd prin orice zi de pace către viitor privim,
Nu ne vom uita eroii ce-au plătit cu viața lor !

De la creștele vegheate de al vulturilor zbor
Pină-n largurile zării, blind de holde legănate,
Este-n gîndul și-n simțirea neînfrîntului popor
Ziua jertfei și-a izbîndei întru slînta libertate.

DUMITRU DUMITRICA

Coloane de Aur

Izvod de polen străjuind
idei mai drepte decît
un arbor în vară,
care crește cînd îl ascult.
Piloni de aur către miine,
cînd cu inima deschisă
toate le deschid.
Adevărul e piatră de moară
și pragul de piine,
visare promisă,
cînd ornice solare încolțesc
pe drumul cel mai scurt
dintre noi și țară.

NICOLAE SIRBU

Legămînt

Un legămînt veni pentru vecie
Sub ramurile țării mele ninse
Cînd un conducător de omenie
O Epocă pe fața țării-nscrise.

S-a luminat ca în colind pămîntul
Și rodul a sporit neîncetat
Cu holde și cetățî de gînd curat
Acest popor cinstește legămîntul.

GHEORGHE ANDREI

Iubire de țară

Am alergat desculț prin iubire
Și te-am găsit acolo, țară scaldată în rouă
Aveai trupul sîngerat de maci
Și flori albastre pe cămașa albă și nouă.

Am alergat desculț prin iubire
Erai acolo... Cu privirea despicată în două
Mi-am ars tălpile cu străluciri de vis
Și din ochii mei da să plouă.

Am alergat desculț prin iubire
Ieșeau miresme de singe din tălpile mele
Și mi-au dat aripi să mă ridic spre tine
Și ți-au dat aripi să ne ridici spre stele.

Am alergat desculț prin iubire
Ce mirifică pajiste, țară de cîntec și flori !
Cu tălpi de polen tu hrănești albine
Și miere și soare te naști între flori !

ION VIȘAN

CARTEA DE PROZĂ

Ars fabulatoria*)

Reeditarea își află imboldul și îndreptățirea în intenția de a lumina altfel, unitar, devenirea organică a întregului, a edificului pe care ambiționează un scriitor să-l înalte, neasemenea altora, în teritoriul literaturii. În cazul reluării editoriale a prozei de început a lui Mircea Ciobanu, intenția amintită este realizată în mare și bună măsură. În volumul apărut de curând, semnificativ, în colecția B.P.T. a Editurii Minerva, sint alăturate micro-romanul *Martorii*, cele dintâi *Epistole și Tăietorul de lemne*, aceasta din urmă fiind, de fapt, tot o *Epistolă*, mai extinsă ca strategie românească. Citite acum, la interval de aproximativ douăzeci de ani de la scrierea lor, ele au acțiune lămuritoare atât asupra împrejurărilor de apariție, cât și asupra operei ce se va intrupa treptat în cărți. Pe de o parte, deci, se impune, pentru o comprehensiune cit de cit nuanțată, recordarea percepției critice din prezent la momentul de atunci al „ieșirii în lume”. Erau ani cînd literatura română — văduvită într-o perioadă anterioară de accesul neîngheșit la propriile-i direcții de dezvoltare — se înnoia în ritm trepidant, se metamorfoza în bine avînd conștiința imperioasei necesități a acțiunii. Au apărut scriitori ale căror cărți sint considerate, astăzi, repere de fertilitate amintire literară. Fenomenul a fost guvernul de o relație asemănătoare feed-back-ului. Astfel înceit *Martorii* sau *Epistole* își datorează existența și atmosferei efervescente în ceea ce privește viziunile novatoare, dar au contribuit, la rîndul lor, la perpetuarea acestui climat, acționînd ca modele cu bătaie lungă și sigură. Experimentele în domeniul narativității au rezistat în măsura în care nu au constituit modernisme facil-mimetice. Despre *Martorii* (considerat de Nicolae Manolescu, în cronică la reeditarea în discuție, „primul nostru metaroman”) s-a afirmat la apariție, cam în pripă, că ar sta într-un raport de subordonare elientelară cu noul roman francez, în deosebită vogă pe atunci. Lucrurile nu stau chiar așa. Modernismul prozelor lui Mircea Ciobanu este îndeosebi unul de adîncă structură, și nu doar de inedită, în context, formulă. Este un modernism care se revendică de la (și își revendică!) tradiția civilizatoare a străvechilor cărți de înțelepciune care au modelat emotivitatea și intelectul ființei umane secole la rînd, un modernism, iarăși în context, de atitudine. Pe alte coordonate decît cele cunoscute, coordonate stabilite ideatic și artistic pe mapamondul imaginarului de o conștiință accentuată contemporană, care dorea cu evidentă și evidentiabilă hotărîre să înțeleagă lumea conform criteriilor strict personale, era recompusă eterna poveste a individualității prinsă în mrejele fascinantei căutări de adevăr și, implicit, de sine. Împreună cu alte cărți care au marcat momentul și literatura ce a urmat momentului, *Martorii*, *Epistole* și *Tăietorul de lemne* semnificau dobîndirea libertății, de gînd și exprimare a acestuia, în și pentru literatură. Pe de altă parte, așa cum s-a și observat, există în opera de prozator a lui Mircea Ciobanu (aflată aceasta în densă atingere cu opera sa poetică) o evoluție arborescentă a unor aceleași motive și teme. Între prozele de tinerețe și *Istorie*, romanul de certă maturitate și de indiscutabilă importanță în literatura noastră de astăzi, cronologia indică exegetului să străbată calea de la schițele pregătitoare la tabloul încheiat complet în toate articulațiile sale. Un exemplu concludent și pentru alte aspecte, știut fiind faptul că protagonistul este un soi de „purător de cuvînt” pentru întreaga lumea romanului: Domnul (...) din *Martorii* și Bărbatul Intemeietor din *Epistola Despre tragicul de uzură se regăsește*, definiți prin îmbrăgățită complexitate, în Marele Palada, constructorul de case și de oameni din *Istorie*. Și totuși, în lăntuirea sugerată de cronologie imi pare didactică (gen: povestirile lui Rebreanu au bătătorit drumul spre romane), seacă și simplistă în cazul lui Mircea Ciobanu. Prozele sale din urmă cu douăzeci de ani sint cu obstinție esențializate, în vreme ce *Istorie*-le se încearcă în mod covîrșitor de tumultul

carнал al concretului. Dacă mi-ăș permite un răgaz ludic, mi-ăș imagina un *in vitro* temporal în care ar fi foarte probabil ca vitalistele *Istorie* să preceadă *Martorii* et comp. Dintr-o astfel de iluzorie întimplare ar reieși că *Epistole*-le și *Tăietorul de lemne* sint mesaje ale unei serene maturități/se-nectuți, deosebit de lucrativă intru filosofarea înaltă. Dar cronologia ne ține în stăpînire și ne ghidează înțelegerea, așa că schimbarea de tonalitate epică (schimbare defel radicală sau abruptă!) între primele proze și impunătorul roman trebuie să aibă o explicație. Una posibil rezidă în descoperirea de către scriitor a istoriei în postura de element (ordonator?) al cosmosului — efectul se aseamănă cu cel al intempestivei explozii într-un cîmp ce picotește sub oblăduirea luminii blînde (fie aceasta chiar esoterică) a soarelui. Într-o primă fază, prozatorul opera de predilecție cu simboluri, ipostaze mult apropiate de starea pură, extreme de vagi determinări spațiale și temporale. Arhetipurile, dragi întotdeauna scriitorului, ieșeau lesne la iveală și acționau la vedere. Povestirea, sprijinită mai cu seamă pe rapida alternanță a ideilor nuanțate „la sînge” sau a stărilor cu preponderență ideatice și puțin emoționale, pe rostirea oraculară și testamentară sau pe comentariul de sorginte esetică și morală, tîndea pregnant către statutul de parabolă. Într-o a doua fază, determinarea temporală (și chiar spațială!) își face simțită prezența din plin. Mișcarea epică nu mai este dovedită de subtila interacțiune a arhetipurilor, ci de rotirea cîtorva destine individuale prinse în încrîngătura unor familii. Evenimentul este scutit (doar) să mai ilustreze meditația, el ajunge să o genereze. Ideile dobîndesc corporalități pline de seve, iar parabola își semnaleză (mereu!) prezența de abia în fibra unei țesături narative cu multiple straturi și diverse fire roșii în adîncime. În aplicata prefață la reeditarea în discuție, Cornel Ungureanu decela două mari teme ale prozei lui Mircea Ciobanu: „a intemeierii (a construcției)” și „a scrisului (a așezării Cuvîntului)”. Acestora, deplin cuprinzătoare și caracteristice de altfel, le-ăș adăuga două motive cu puternice reverberații: integrarea în ficțiune, ca programatic act existențial definitiv, și agresiunea biologicului, un pandant la posibilitatea cunoașterii. Ambele motive își fac apariția în prozele de început. În *Martorii*, aflăm inclusă tragica poveste a lui Don Quijote căruia i se refuză absolvirea de vină nu pentru că a intemeiat o nouă religie, a ficțiunii, ci, dimpotrivă, pentru că în ultimulneas revine la „normalitate”, o reneagă. Tot în *Martorii*, un ancheta-tor (Narratorul) cercetează efectele sociale (sinucideri în lanț, după același tipic) ale unui ciudat roman, *Lupta cu lucrurile*. Ceea ce descoperă este existența unei crize spirituale: „Luînd în serios cuvintele bătrînului O. Rank, pornînd, vreau să zic, de la înțelegerea lor mai departe, ar trebui să vîd în întîmplările legate de *Lupta cu lucrurile* indicul unei crize spirituale”. Maladia nu poate fi contracarată decît prin acordarea statutului de suprafație ficțiunii. Este necesară inventarea de noi mitologii — astfel își găsește utilitatea teoria și practica zvonurilor ale lui O. Rank și delatarea ca mod de ființare a matorului, cel care fabulează continuu. Viețuirea se identifică, trebuie să se identifice, cu *ars fabulatoria* care a izbutit „să întreacă, prin adevărul cuprins, realitatea însăși”. Ficțiunea triumfă pentru că unifică prin semnificații. Iar cunoașterea se cere ferită de agresiunea biologicului (vezi, în *Martorii*, cronică literară a lui B. sau episoadele care conțin despletirea violentă a instincțelor de posesiune și masclacție), ea împlinindu-se în nemișcarea de cristal, a iernii și a singurătății. Mircea Ciobanu ne împărtășește o viziune tragică asupra existenței umane în absolut, într-un stil somptuos prin simplitate, pătruns de esului inițiatice. După douăzeci de ani, prozele sale de început își păstrează puterea magică și dovedesc că autorul lor este seniorul unuia dintre cele mai originale și mai secunde în semne înțelepte spații românești (scriitoricești) din literatura noastră contemporană.

GABRIEL RUSU

*) Mircea Ciobanu — *Martorii, Epistole, Tăietorul de lemne*, Ed. Minerva, 1988.

CARTEA DE CRITICĂ

Logică și conceptualizare*)

Cea mai recentă carte a lui Solomon Marcus. *Provocarea științei*, conține încă din titlu, o anumite ambiguitate a... genitivului (subliniată și de autor). Se întretine, deci, deliberat o anumită (secundă) confuzie între caracterul suportat și cel inițiat al provocărilor, majoritatea temelor tratate reintroducîndu-ne într-un veritabil „sistem Marcus” (dintre volumele recente: *Paradoxul*, 1984 și *Timpul*, 1985; evidentă fiind și trimiterea spre clasa *Poetică matematică* din 1970). Dintre multele provocări ale acestei cărți (deja provocate sau, măcar, anticipate de volumele, anterioare), mă voi opri, aici, asupra primeia dintre ele.

Firesc, prolegomenele unei asemenea tentative sintetice trebuie să se refere la operațiile logice de conceptualizare, de edificare „meta” a limbajului operațional, scoțindu-se însă în relief paradoxul oricărei încercări de axiomatizare: circularitatea termenilor face ori ca să existe cu necesitate un set de variabile nedefinite (implicînd, deci, o incompletitudine de principiu a „dicționarului axiomatic”), ori ca orice „cuvînt” să fie definit numai prin cuvinte care, la rîndul lor, sint definite tot prin cuvinte, printre care îl putem regăsi și pe cel inițial, ceea ce induce „viciul” fundamental al unor astfel de limbaje axiomotice. De fapt, discutăm adevărul axiomelor sau al interpretărilor lor? Rezultă, practic, inconsistența teoretică a ideii de „adevăr”. Matematicile neconvenționale (să zicem Hilbert, căruia îi va fi opus apoi Gödel) își au soriginea în acest impas meta-matematic. Modelul poate fi extins la aproape orice alt tip de structurare rațională, dificultățile apărînd odată cu ridicarea la pătrat a chestiunii, adică în ceea ce privește modelul de structurare a structurii în sine.

Rămîne doar sugestia explicării oricăruia sistem prin elemente alogene, singurele în măsura să echilibreze propozițiile (—) postulate prin dezechilibrarea paradoxului circularității. Imi vine în minte aici și un paradox de care se ocupă Adam Schaff, preluîndu-l de la Russell, anume cel al multimilor care, în același timp, își aparțin și se exclud reciproc. Dacă variabilele nedefinite care asigură „coerența” ... de incompletitudine a sistemului ar putea fi integrate unei asemenea relații, poate că s-ar ajunge la un perpetuum mobile al sistemelor formale (!!). Oricum, se pare că trebuie să ieși din sistemul conceptual, să i te poți abstrage, pentru ca să îl poți privi cu suficientă detașare și din oglindă să nu îți răspundă propria imagine răsturnată (vezi și aprecierea lui Solomon Marcus, obținută prin aplicație la un caz specific: „În ciuda superiorității ei, codificarea lui Gödel nu poate evita joncțiunea dintre metalingaj și limbajul obiect. *Metamatemtica* devine inevitabil *matematică*”, subl. mea, p. 66).

Provocarea gândirii axiomotice (parcursă în ambele sensuri ... genitivale!) nu face „decît” să zgîndăre încă odată gîndirea comună, fără a oferi garanția concomitenței și consecvenței elementelor de echilibru (completitudinea consistentă, categoricitatea), *Decît?* Echilibrul clasic-praxitelean fiind astfel dărmat în favoarea fragmentarității semnificante/semnificative, am putea vedea în aceste orientări ale (meta)matematicii o posibilă probă suplimentară — și nesperată! — în sprijinul unui... post-modernism global, extins, deci și în cîmpul abstracțiunilor simbolice. Dincolo de concret și comunicarea de tip matematic se instituie ca una din matricile ce pot fi extinse (totuși!) sociologic fără a dezumaniza ideea de comunicare în general. Dimpotrivă, ea pare să confirme o anumită evoluție, (atenție:) serială nu și repetabilă, a celorlalte sisteme bazate, într-un fel sau altul, pe propria lor semnaliză.

DAN-SILVIU BOERESCU

*) Solomon Marcus — *Provocarea științei*, Ed. Politică, 1988

Cincinat Pavelescu și debutanții

Se știe, acum cînd posedăm o bună ediție a întregii sale opere, precum și o excelentă biobibliografie, că Cincinat Pavelescu a fost una din cele mai entuziasmate naturi scriitoricești de la noi. Afabil, cordial și plin de înțelegere față de toți slujitorii scrisului, poetul și animatorul literar a manifestat o atenție sporită pentru debutanți. Le citea, cu pasiune, manuscrisele sau cărțile, le scria misive înflăcărâte, îi recenza și îi invita la o lectură atentă și, mai ales, la o muncă permanentă. Pe unii i-a publicat sau i-a ajutat să-și tipărească întilile creații, pe alții i-au încurajat cu verbul său dinamizator. O mărturie, ce-a ajuns pînă la noi, e pe deplin edificatoare. În salonul literar al scriitoarei Elena Farago, întilnește pe Coca Farago, fiica acesteia, ce scria poezii și proze de la vîrstă de doisprezece ani.

Emoționat de acest miracol literar, de care se entuziasmase și Lucian Blaga, trubadurul muntean are o viziune ce se cere reținută: *Petiței, Pentru Coca Farago, fofiiță mică dar viitoare poetă mare. Cepii cu ochii plini de visuri / ascultă-mă să-ți spun și ție / un cînt ce urcă din abisuri / Spre alba-ți nevinovăție. / Rechem în viața la cea nouă / Pe cea mai bună uruitoare, / ca să reverse-udurător / a fericirii dulce roună / peste misterul vieții tale / făcîndu-l : cuib de ideale. / Doisprezece ani! Cei mulți-nainte! / Ca miine fi-vei domnișoară / al cărei zîmbet infioră / Și pe euminți, scoate din minte. / Dar bună, veselă, iubită / Vei face-n jurul tău lumină / Cu tineretea ta cea plină / de poezie... moștenită; Poetei. E scris ca roza-ți să răsară / Pe-un ram de trandafir stufos / Pe care vîntul nu-l dă*

jos / și iarna-i pare primăvară. / Corola ta îmbalsamată / de vraja-n care te-ai născut / O să păstreze dublul scut, / Gloria voastră-ngemănată. / Poetă, deci nemuritoare / Urez divinei tale roze / Să scape de metempsihoze / și să rîmie veșnic floare. / Și cînd tîrziu ilustra muză / Ce-o pretăcui în trandafir / Și-o scutura al ei potir / In eer să-ți fie călăuză. Cincinat Pavelescu. Aceste versuri, cu un accentuat aer didactic, au surprins încă de la început destul de poetic al scriitoarei Coca Farago. Rămase neobservate, pînă acum, cele două poezii ale lui Cincinat Pavelescu demonstrează atașamentul și iubirea față de cea care va sfîrși atât de tragic. Încă o dată se verifică faptul că trebuie să credem în poezi și în viziunile lor.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară in linii frînte de LINU

Gheorghe Crăciun, Compunere cu paralele inegale, Editura Cartea Românească, 1988. Adept al textualismului, Gheorghe Crăciun ne dezvoltă secretul scrisului său.

Cronica literară

de AL. PIRU

Nu știu dacă e cel mai potrivit titlu pentru cele trei piese cu care Victor Crăciun ne face surpriza în colecția de teatru „Rampa” a Editurii Eminescu. Ele au fost scrise mai demult: *Bobilna*, dramă istorică în două părți, între 1979-1982, *Procesul „Pasărea măiastră”*, evocare dramatică în trei părți, între 1975-1982 și *Poveste de dragoste (Tristan și Isolda)*, piesă lirică în trei acte, în 1979. Piesele au fost văzute și comentate favorabil: prima de Al. Andrițoiu în 1984, a doua de Ion Frunzetti, Natalia Stancu și Paul Everac în 1982, precum și de Ion Rotaru în 1985, a treia de Alecu Ivan Ghilia în 1986 și Ion Brad în 1987. Adăugăm și opinia noastră bizuită doar pe lectura textelor în cele ce urmează.

Întia piesă, drama istorică *Bobilna*, are structura unui scenariu radiofonic. Este o înscenare a răscoalei țărănești de la Bobilna din secolul al cincisprezecelea despre care au scris M. Diačić-Dăscălescu în 1938 (*Răscoala iobagilor de la Bobilna*) și L. Demény în 1960. După documente, conducătorii iobagilor erau Mihail Românul din Viereg și Anton Ungurul din Buda, iar de partea autorităților Lepeș Lorand, vicevoievodul Transilvaniei și Lepeș Gheorghe, fratele lui, episcop

de Transilvania. În piesă mai apar Ioan din Cluj, cunosător al tacticii răscoalelor husite, care-și caută iubita, pe Leonora, răpită de nobilii Pavel cel Mare din Vovodeni, Mihai de Juc, Ilonca, sora lui Anton, de care se îndrăgostește Mihai Românul, Iulișca, soția lui Anton care-i naște un fiu și moare, Marica de Chendru, nobilă, îndrăgostită de Mihail Românul. Dezideriu de Losoncs, comandantul oștilor, țărani. Bine informat, autorul nu modifică decît în parte datele istoriei. Se știe că iobagii au invins în 1437, dar au fost înfrinți după ce nobilii au constituit la Căpîlna *Unio trium nationum*, în 1433, la Cluj. Aici a căzut Anton cel Mare, corpul său fiind tăiat și expus în bucăți în localitățile ocupate. Autorul caută o satisfacție punind pe Mihail Românul să ucidă pe Lepeș Lorand, care însă a fost vicevoievod al Transilvaniei între 1415 și 1445, în timp ce fratele său Gheorghe a ținut scaunul episcopal între 1427-1442. Atît Mihail cit și Anton se simt mîndri de a fi căpitani al răscoalei, n-au însă vanitatea de a fi regi. Cit despre Marica de Chendru după o încercare de a atrage pe Mihail, cedează în favoarea Iloncăi și se alătură cetelor de iobagi murind în bătălia de la Cluj. Victor Crăciun a știut să evite caracterul tezig al piesei, prezentînd faptele obiectiv, cum, în cea mai mare parte, citim în istorie că s-au întimplat. S-a servit de un dialog viu, adesea încordat, într-o limbă curată românească, fără arhaisme inutile. Piesa ar putea fi reluată acum după împlinirea celor 550 de ani de la răscoala țărăneas-că de la Bobilna.

În 1976 s-au împlinit o sută de ani de la nasterea, iar anul trecut treizeci de ani de la moartea titanului sculpturii românești și universale care a fost Constantin Brăncuși. S-a scris mult despre arta atît de originală a lui Brăncuși, de la Frank Elgar, Peter Neagoe și V.G. Paleolog pînă la Petre Pandrea,

Ionel Jianu, Constantin Nolca și Barbu Brezianu. S-ar putea face un extraordinar film. Deocamdată, Victor Crăciun a scris o foarte interesantă evocare dramatică în care apar scriitorii, ziaristi, artiști, colecționari, prieteni sau adversari ai lui Brăncuși, Modigliani, Jacob Epstein, Aitken, Joyce, Marinetti, Ezra Pound, Peter Neagoe, George Enescu, Mișta Pătrașcu Peggy Guggenheim, Edward Steichen, John Quinn, Brümmer, Opoziția față de Brăncuși o alimenează la Paris, în 1920, înții futuristii, iar mai departe, în S.U.A., partizanii neoclasicismului academicizant, Brăncuși avea la această dată de partea sa doar pe Ezra Pound, James Joyce și sculptorul londonez Jacob Epstein (1880-1959). Cu ocazia unei călătorii în America, Brăncuși întentează Oficiului Vamal al Statelor Unite un proces pe motiv că lucrarea sa *Pasărea în văzduh*, n-a fost scutită de taxă vamală, ci impusă ca la un obiect oarecare. La proces, sculptorul e susținut de avocatul Charles J. Lane, unchiul partenerei sale Eileen, irlandeză pe care i-a trimis-o Joyce. Sînt interogați sculptorii Epstein și Aitken, Lane citează opinia despre Brăncuși din diverse lucrări despre Artă modernă. (Shleden Cheney, Walter Pach etc.), arată că una din operele lui, *Tors de tînar* din 1922 care nu e desigur totuna cu *Prințesa X* se află demult în Muzeul de Artă modernă din Philadelphia. La 26 noiembrie 1928 reclamantul obține un verdict pozitiv, care înseamnă triumful concepției sale artistice întoarse către arhetipuri și văzînd esențele, formele pure, *Măiastra*, ideea de zbor, întelegînd că și în ea Brăncuși vede o pasăre măiastră, Eileen pleacă, isi ia, cu alte cuvînte, zborul. Mărturisește că văzuse pe Brăncuși citînd cele 1100 de cîntece ale înteleptului tibetan Milarepa, *m Gur'bum*. Evocate și totodată eseu, critică de artă nu degeaba apreciată de regretatul Ion Frunzetti.

Despre romanul de dragoste dintre Tristan și Isolda cel mai bine a scris Denis de Rougemont în *L'Amour et l'Occident* (ediție definitivă din 1972), Mitul celor doi îndrăgostiți argumentează în ultimă instanță că instrumental cunoașterii e suferința. Din moment ce pasiunea e în acest mit o asceză, desigur că ea constituie o condamnare a căsătoriei. Mai poate fi lubită cea care a ajuns Doamna Tristan? În cea de a treia piesă a lui Victor Crăciun mitul a suferit mari modificări. Tristan, inginer constructor a fost căsătorit prima dată cu Alexandra și a rămas văduv cu doi copii, găzduit din această cauză de niște colegi. Numele său de familie e Dabița, al prietenilor (Benedict și Sofia) Dragomir. Tristan ține foarte mult la copiii săi și nu vrea să se mai însoare, se infurie chiar la acest gînd. Apare însă o tinără ispititoare nu numai pentru copiii lui și pentru el, dar și pentru soțul Sofiei care nu ezită să-i facă declarații de dragoste primînd răspunsul descumpănitor: „Eu sînt un mit”. Lui Tristan, care-i pune în vedere că ea (în realitate numită Onda) nu e Alexandra, îi replică fără ezitare că nu poate rămîne etern îndrăgostit de un nume, o abstracție: „Iubești o iubire. Și iubirea bărbatului și femeia și eu, femeia, sînt iubirea ta. Ia-mă lingă tîne, iubitul, și începem facerea lumii. Privește în ochii mei și bucură-te că te luminezi în ei. Soarbe nectarul buzelor mele și căiește-te că nu le-aj cunoscut mai demult. Înăltaie-mă cu brațele tale și ridică-mă în lumina fără de moarte a iubirii...” La aceste invitații, ce-i drept foarte greu de respins, Tristan, se lasă sedus și uită în sfîrșit de himera lui prin grația amorului și a întîmplării. Dacă romanul nu există fără piedici, cum susține Denis de Rougemont, comedia le înăltaie fără multă bătaie de cap. Iar *Poveste de dragoste* a lui Victor Crăciun este o surprizătoare piesă lirică în genul happening.

O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN

Ion Potopin

Esenza zborului

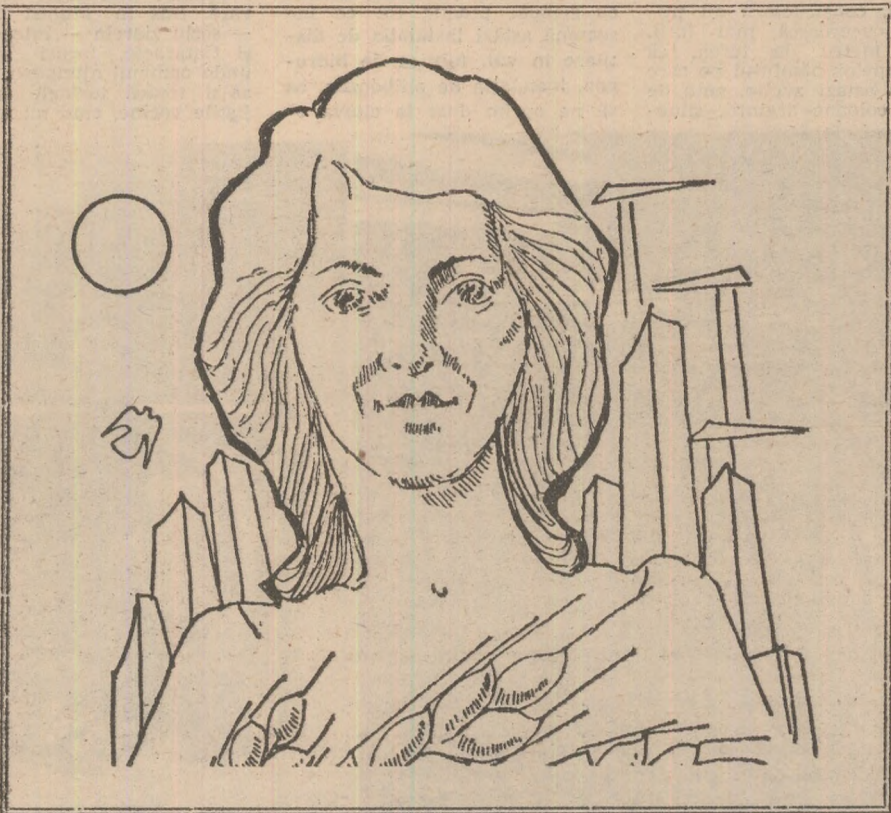
Răspunzînd de cenaclul literar „G. Călinescu” din cadrul Academiei R.S. România de mai bine de un sfert de veac m-a preocupat destul de mult această problematică a noilor veniți în literatură. Am avut, cu această ocazie, șansa de a beneficia de prezența unor personalități de mare autoritate: Alexandru Philippide, Mihai Beniuc, Victor Eftimiu, Geo Bogza, Vladimir Streinu, Ovidiu Papadima, Șerban Cioculescu, Petre Pandrea, Cella Delavrancea, Mircea Mancaș, Mihail Cruceanu și încă mulți alții a căror atitudine față de „cei care vin” a fixat în spațiul fiecărei sedințe de cenaclu a cele puncte cardinale imperturbabile, ale unor opțiuni estetice din care, distincte, se degajau lumina și căldura de care aveau nevoie cei care se prezentau cu textele lor pentru a fi discutate, relevîndu-le argumentele ce se constituiau ca puncte de sprijin pentru formularea de sinteze axiologice din care rezulta ce și cum să se scrie, cită forță să se pună în cuvîntul care nu trebuie să exprime altceva decît adevărul, după îndemnul geniului poeziei românești, Mihai Eminescu. Dar nu un adevăr care să fie luat și dus pe coama valurilor de abstracționism, ci el, acest adevăr să fie al celui care scrie și fiind al lui este și al lumii, fie că este adevărul unei plenitudini, cel al unei lacrimi, al unei cutezanțe, sau chiar adevărul unei înfringeri, așa cum dintotdeauna sînt adevărurile umane. Firește, tinerii cenaclisti ascultau cuvîntul „maestrilor”, le urmăreau acoladele sonore ale graiului și privirile îndreptate spre ei cu înțelegere pentru tot ce se citea în aceste sedințe de lucru. Aproape cu frenezia îl ascultau pe Vladimir Streinu care-și formula de fiecare dată acel „distinguo” cristalin prin care propunea patima cutezanței dar și cutezanța patimei care să transfere într-o poezie, într-un vers, ca printr-o transfuzie, sințele regenerator al metaforei care să nu fie în altă parte decît acolo unde-i este locul. Veneau la aceste sedințe ale cenaclului literar „G. Călinescu” nu numai tineri cercetători din cadrele institutelor academice, dar și elevi și studenți bucureșteni, ca și din alte orase ale țării, ca Florin Muscalu și Ion Panait din Focșani, Virgil Dumitrescu din Slatina, Ilarie Hinoveanu din Craiova, Ludmila Ghîtescu din Ploiești, Nicolae Rogobete din Caracal, Ion George Șeitan din Reșița, Anca Ichim, din Iași, V. Copilu Cheatră din Brașov, Ion C. Ștefan, din Comana (Giurgiu) și încă mulți alții.

Nu intenționez însă să fac o. oricit ar fi ea de succintă, dare de seamă asupra activității acestui cenaclu, ci să evoc tocmai această spiritualitate exigentă, dar caldă și luminoasă.

Un fapt a fost și va fi, întotdeauna, de

domeniul evidentei: tînarul literat, tînarul aspirant la literatură trebuie să învețe neconștient, cultura este „vinul său de viață lungă”, dar nu trebuie să învețe ca la o școală care, la sfîrșitul anilor de studiu îi dă o diplomă ce-i asigură o repartiție la un loc de muncă. O asemenea școală care, după un număr de ani de studiu, îi dă cuiva o diplomă de scriitor care să-i asigure o repartiție în literatură nu există. A existat mai de mult o Școală de literatură dar rațiunea ei de a fi a fost infirmată de rezultatele obținute. Trebuie știut de către „cei care vin” că scrisul se învață la școala zidită în noi însine. Lucrul acesta îl știu mulți dintre ei, dar sînt și unii care nu-l știu. Și dacă nu-l știu acum cînd trebuie să-l știe, nu-l vor mai ști niciodată și zădărnice vor aștepta trenul abstrahu al speranței. Printre cei care știu nu putem să nu amintim de Mariela Rotaru prezentată cu o vreme în urmă de Marin Mincu chiar în paginile acestei reviste și care transmite prin versurile ei o fervoare a-

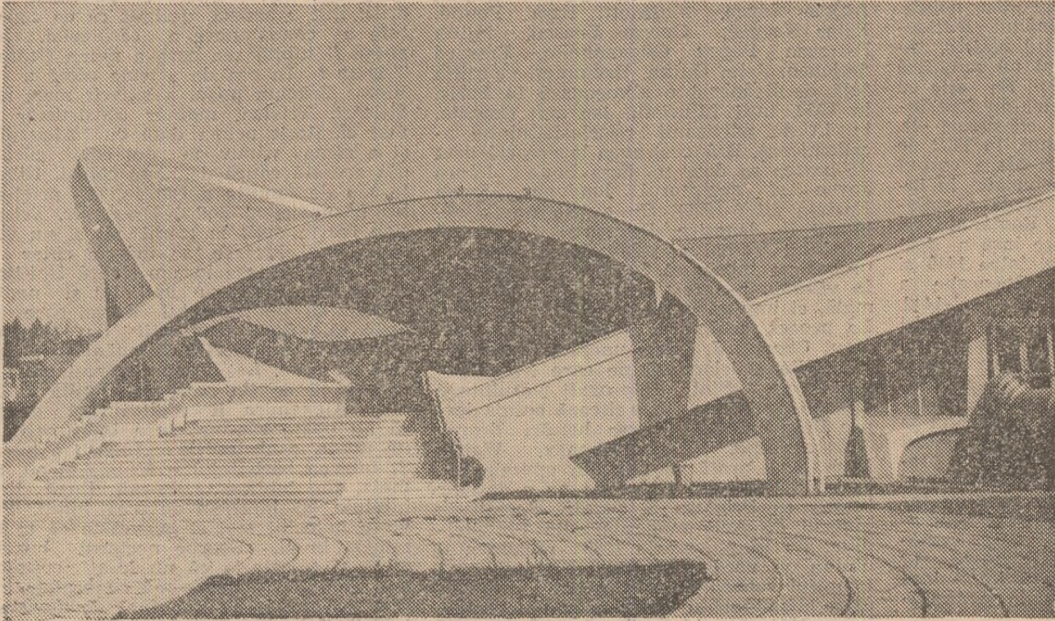
dolescentină cu sunet grav, diamantin, sau de cvartetul slătinean Elena Crucea și Marinela Iacob, două poete despre care vom avea de spus încă multe în viitorul apropiat, de prozatorii Nicolae Fulga și Iancu Tănăsescu ale căror cărți apărute nu de mult la Editura „Scrisul românesc” pun întrebări și dau răspunsuri la parametrii epicii contemporane. Printre cei care știu că scrisul se învață numai la școala zidită în noi însine pot fi menționați și poeții din Caracal ce se constituie într-un sextet bine sudat, posesorii ai unor voci lirice care se disting ușor una de cealaltă așa cum este vocea: Elenei Chitîmia sau cea prin intermediul căreia Ramaiana Pană, din pragul celor 17 ani, elevă în clasa a X-a a Liceului industrial nr. 1, își proiectează sentimentele într-o lume de oglinzi paralele tulburătoare, iar poeții Dumitru Nicoliciu, Ion Neașu, Ion Precupeșu și Nicolae Rogobete își comunică și ei meditațiile de pe o claviatură bine individualizată, cînd prin jeturi de ironie și sarcasm (Dumitru Ni-

coliciu), prin apoteze umaniste (Nicolae Rogobete), sondaje în profunzimele pure ale universului interior (Ion Precupeșu) prin declarații patetice (Ion Neașu). Dar printre „cei care vin” nu-i putem lăsa deoparte nici pe mai virșnicii care au de pe acum o operă și care își trăiesc, cu un patos cînd reținut, cînd impetuos, cea de a doua tinerețe stimulatoare pentru ei ca și pentru cei din jurul lor, așa cum este Pan M. Vizirescu, unul din cei mai apropiați prieteni ai lui Vasile Voiculescu, Lucian Blaga, Ion Pillat, Gib I. Mihăescu și Gheorghe Lovendal și care, prin ultimele sale două volume de versuri confirmă tomcat ce înseamnă să înveți la școala zidită în tine însuși. Printre „cei care vin”, lent, dar sigur, îi pot aminti pe prozatorii Marcel Uluit, Mihai Grămescu, Gheorghe Marinescu-Dinizvor, Cornel Păunescu, Aurelian Lazu, Laetiția Roșulescu, Lidia Lovendal-Papae, Elena Cerchez, orfevrieri impecabili ca și poeții George Tei, George Preda, Gim Laurian, Valeria Deleanu, Lia Miculescu, Mihaela Muraru Mindrea care au trecut prin focul sedințelor de lucru ale cenaclului literar „G. Călinescu” și nădăduiesc că în lumea lor de gînduri a rămas irecuzabilul spirit al ideii de valoare, respectul față de creație.

Pentru aceasta este nevoie să se consume multă energie, dar nu orice energie, ci numai energia valorii care este singura modelatoare de conștiință artistică. Aceasta înseamnă în primul rînd să se facă o investiție de încredere în „cei care vin” și nu se poate să nu se facă o asemenea investiție de încredere în ei, deoarece au primit de pe acum investiția de noblete spirituală, o noblete responsabilă față de propriul lor destin, dar și față de destinul celor care vor veni și pentru care trebuie să devină puncte cardinale în spațiul milenului III. Ei vor avea și mai mari răspunderi. Dar pentru ca ei să poată face față acelor sarcini pe care cel de-al III-lea mileniu le va pune pe umerii lor, nici răspunderile noastre de azi nu sînt mai mici. Dimpotrivă. Dacă „în cei care vin” trebuie în primul rînd să facem o investiție de încredere, în al doilea rînd, pe lingă încredere va trebui să investim și voința de a fi și ei „sufflet în sufletul neamului”, iar în al treilea rînd, iubire, pentru că „unde iubire nu e, nimic nu e!” Iar în ultimul rînd să-i învățăm să simtă esenza zborului.

44 DE TREPTE SPRE DE

„Bulevardul miliardelor“

Așa numesc astăzi sălăjenii modesta stradă de acum cîțiva ani, ce tăia în două străvechiul tîrg românesc de sub Mezeș și care, mărginită de case mărunte, de prăvălii, de garduri scunde, prăfuite, se termina scurt, la marginea broscăriei de la Valea Miții. Pentru cine nu a fost în ultimii zece ani la Zalău, strada aceasta, „Bulevardul Miliardelor“, cum îi spun localnicii, întreg orașul de altfel, este complet de nerecunoscut. Blocuri moderne cu apartamente confortabile, complexe comerciale și edificii culturale prestigioase, școli, o sală de sport, sint iată câteva din elementele noului peisaj al principalei artere de circulație ce străbate municipiul — centru de reședință al județului Sălaj, câteva din elementele istoriei de azi a Zalăului ce inspiră certitudine, încredere în viitor. Mai cu seamă dacă ne raportăm la fabricile ce compun astăzi puternica platformă industrială ce ființează aici, pe „Bulevardul Miliardelor“, pe locul unde altă dată creșteau falnice, buruienile. În aceste fabrici ridicate la Zalău în ultimii zece ani se produc, pentru acoperirea necesităților economiei naționale și pentru export, armături metalice din fontă și oțel, conductori de cupru emailați, țevi și laminate din oțel, anvelope, izolatori electrice, țesături și fire textile.

O contribuție deosebită la făurirea Zalăului de astăzi, la făurirea istoriei noi a acestui oraș, înscris astăzi definitiv pe coordonatele progresului și civilizatiei socialiste, și-au adus-o tinerii, brigadierii a căror activitate glorioasă de peste 40 de ani pe șantierele țării am săr-

bătorit-o tot în această lună. Brigadierii au participat la construirea întregii mari platforme industriale, preluind execuția, cu forțe proprii, a centralei electrice și de termoficare din zonă. Mai mult decît edificile înălțate, tinerii s-au construit pe ei înșiși, de aici, de pe șantierul din Zalău plecînd spre multe din localitățile patriei, acolo unde era nevoie de brațul tînăr și mințea ageră a constructorului de țară, sute de meșteri mari, care au dat viață altor nenumărate proiecte cutezătoare, la Canalul Dunăre — Marea Neagră, la Porțile de Fier II, la Combinatul side-

Cu schele lipite de linia orizontului

S-a întîmplat să ne aflăm, într-o toamnă nu prea îndepărtată la Midia-Năvodari, acolo unde astăzi se înalță marea Platformă Petrochimică. Atunci, în acea toamnă, scîldată de aurul revărsat din podgorii și livezi, singurele elemente ce se interpuneau pe linia orizontului, între valuri și cer, erau stîlpii de beton înfipti răzeș pe țărîmul nisipos și brațele metalice ale unor sonete cu ajutorul cărora se consolida terenul. Spre deosebire de alte șantiere, unde construcția oricărui edificiu începe cu trasarea fundațiilor, cu fixarea primilor țaruși, aici, la Midia-Năvodari, constructorii au trebuit să cucerească, mai întîi, fiecare metru de teren, să smulgă apelor pămîntul pe care se înalță astăzi zvelte, sute de turnuri, coloane argintii, silue-

rurgic Galați, în Capitală la Amenajarea complexă a riului Dimbovița. Șantierul tineretului din Zalău s-a închis. Odată cu definitivarea principalelor obiective planificate a se ridica în actuala etapă, tinerii s-au îndreptat, cum spuneam, spre alte orizonturi, astăzi putînd fi întîlniți la construcția noilor luferi de lumină, a altor obiective ce se înalță în munții patriei, în cîmpii, pe riuri repezi, unde brigadierii de la Zalău și unde brigăzile „Sălaj“ tind mereu să fie în frunte. Semn că lecția învățată de ei acasă, se poate aplica oriunde cu mult succes, atunci cînd este bine însușită și cînd îți asumi să depășești greutățile, să rezolvi cele mai complexe probleme cu răspundere, cu înaltă conștiință muncitorească, revoluționară.

tele zecilor de fabrici și instalații care alcătuiesc Combinatul. Înaintarea vicleană a valurilor, pînă departe de țărîmul nesigur, a fost oprită prin îndigui și baraje, s-a trecut apoi la consolidarea terenului nisipos pe care abia puteai sprijini un singur picior, dar niciun un ditamai turn de răcire, sau o coloană de sinteză. După ce a fost smuls apelor, terenul a fost consolidat prin fixarea a sute de piloni din beton armat în adîncul solului. Abia după aceea au fost săpate fundațiile, schelele fiind potrivite tot mai aproape de linia orizontului. Și tot așa utilaj cu utilaj, grindă cu grindă, practic tot ce înseamnă astăzi instalația de distilare în vid, fabrica de hidrogen, instalația de etilbenzen, ca să ne oprim doar la câteva o-

Istoria, mai cu seamă istoria timpului eroic pe care-l parcurgem astăzi, nu este o simplă însiruire de evenimente revoluate, ci, un flux viu puternic, în care trăim aici și acum — în aceste clipe rotunde, întimpinate pretutindeni în România cu gîndul înalt de lumină, cu faptă harnică muncitorească — și în care toți ne aflăm demn și statornic, locul și rostul năzuite. Mai mult chiar, putem spune, trăim cu toții sentimentul că istoria este viața. Viața noastră, a fiecăruia în parte, viața țării. Este ființa patriei pe care comunistii, uteciștii, toți cei cărora le erau scumpe independența și suveranitatea țării, valorile și idealurile nobile ale umanității, o puneau mai presus de ființa lor, atunci în zilele și nopțile de foc și sînge ale revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august '44, aducînd, astfel, printr-o înclăștare eroică libertatea și demnitatea întregii națiuni. Istoria este apoi, elocutul muncii încordate, a luptei revoluționare ce au urmat fierbintelui august de acum 44 de ani, pentru modelarea chipului strălucitor al mindrei României de astăzi, al chipului tot mai înfloritor și demn cu care patria se prezintă acum, în august aniversar, în marele buchet al țărilor lumii. Da, Istoria este viața noastră, viața țării cu realitatea vibrantă a fiecărui moment, viața și

biective, au prins contururi limpezi și durabile, verticala betonului susținînd astăzi cu siguranță bolta senină. În virf de munte, în cîmpie, sub soarele fierbinte al verii sau la țărîm de mare, iată, constructorii, acești oameni făuritori de istorie și care și-au însușit o profesie devenită vocație a întregului nostru popor, își fac pe deplin datoria,

onorîndu-și cu cinste misiunile încredințate. Este acesta gîndul care ne stăpînește pe oricare în fața coloanelor semețe, potrivite cu migală de bijutier în marele angrenaj al sutelor de instalații ce transformă, în combinatul dobrogean, valoroasele resurse smulse din subsolul țării în substanțe nenumărate, solicitate de întreaga economie.

cestul curs dintre cele cite au fost lizate în E ga lume. Această tatea s... pentru com dar și pent na de la putere inst: fost înălțat uzine la M Și parcă peisajul, co din munții le, macaral la Cirligul nești, Dăeș apoi, pas cu mult mai aproa e de năre. Anin să curgă, a menii, cum se putea p murile, mo amintind a manilor pri Mircea, de alți mari c au fost rid pe versanți fi ferite de

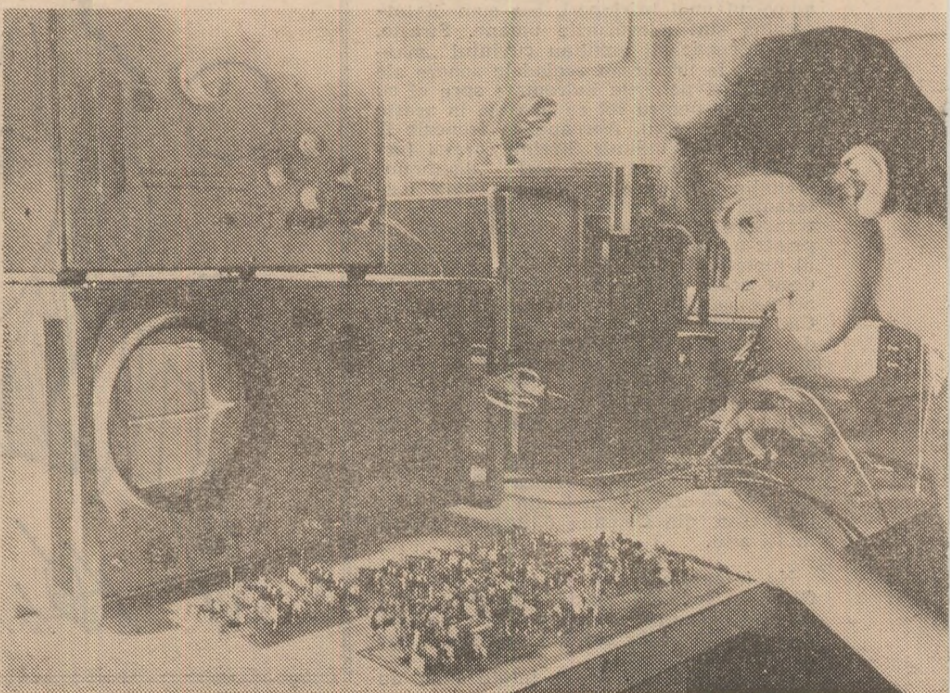
Douăzeci și două de milioane zile-muncă la temelia mării cetăți a Lotrului

Douăzeci și două de milioane de zile eroice, de zile și nopți incandescente! Atît a fost nevoie, acesta este timpul necesar ridicării mării cetăți de lumină din Munții Lotrului. Calculul este simplu. Se poate face înmulțînd numărul zilelor care au trecut din mai 1966 cînd miinile aspre și puternice ale artificierului Constantin Stroe aveau să răsucescă comutatorul explozorului, pentru întîia confruntare cu stîncă, provocînd primul eveniment răsunător, la propriu și la figurat, din ceea ce astăzi numim cu admirație și mindrie patriotică „Epopoea Lotrului“, înmulțînd deci numărul zilelor trecute de atunci și pînă în august 1975, cînd a fost pornită cea de-a treia turbină, cu numărul miilor de constructori ce au contribuit la aprinderea acestei lumini puternice sub streășina țării.

Așadar, mai 1966. E primăvară. Sus în Munții Lotrului — scriu ziarele — între Obirșie și Cataracte, locuri sălbatice, unde oamenii ajungeau doar cît să-și treacă turmele spre pașistile vecine, cînd nu aveau de ales alt drum, sosesc constructorii. Semnalul mării bătălii a fost dat. La Lotru se va produce lumină!

Miliarde de kilowați energie electrică au furnizat turbinele hidrocentralei de la Ciungnet pînă la această dată. Pentru aceasta apele, sute de piraie prubege din zonă, dar și din alte bazine învecinate, au fost adunate într-un mare lac artificial și puse să curgă prin galerii ce insumează mai bine de 150 de kilometri. A fost construită, astfel, una dintre cele mai mari magistrale subterane săpate în munții noștri, la Vidra, sub creste alpine fiind ridicat, apoi, un baraj impunător de argilă prin mutarea unui munte în calea apelor. Fiecare picătură adunată în lacul albastru de sub crestele Paringului, ajunsă să împingă rotorul turbinelor, echivalează cu cel puțin un kilowatt pulsant în sistemul energetic național. Lotrul se inscrie, astfel, drept cea mai mare uzină electrică de pe riurile înteroare ale țării, proiectul de amenajare hidroelectrică a a-

Praga. Sint în l dăruite de a se înfăți simboluri : într-una — a minților lor — peste țiele pe ca România es fi aflate m iar între el desprind ce chiderii spr de oameni vrea înflori re sinceră

ENIRE

fiecăruia în parte cu bucuriile și impli-
de fiecare zi, cu neodihna și sufletul puse
izbinzilor decisive. Și niciodată, nici-o altă
ție nu a trăit mai din plin sentimentul apar-
ei totale la istoria vremii sale, la istoria na-
le pentru că nici-o altă generație pînă acum,
nai avut șansa de a participa plenar și deplin
rirea istoriei, la împlinirea destinului socia-
patriei, a vocației și menirii ființei în-
națiunii. Pentru că tot ce se întimplă
rod al muncii desfășurate de clasa mun-
de țărănime și de intelectualitate, prac-
intregul popor, în marile uzine și com-
pe șantiere și pe ogoare, în laboratoarele
cetate este istorie incandescentă, este luplă
oare din care se nasc noi izbinzi. Pentru
și înțelege această nouă istorie, pentru
însuși nu trebuie decît să deschidem larg
și să privim chipul limpede, luminos al
în care trăim, al orașului sau al fabricii,
țării. Urmind, la întimplare cîteva drumuri
are, să încercăm împreună o scrutare a
nuitei priveliști ce ne întîmpină, acum,
ust '88, la tot pasul, pe întînsul mindrei
ii. Să deschidem deci ochii larg și să
în istorie, această istorie care poartă
naticul chip al Epocii Nicolae Ceaușescu.

fiind unul
nioase din
n materia-
în între-

iginal-
ractive,
lucrărilor
lingă uzire
are are o
10 MW au
în că două
Brădișor,
armonizat
au coborît
și schele-
avatoarele,
Călimă-
Vilcea și
j cu baraj,
la Izlaz,
în „Du-
une apele
tărăsc oa-
pentru a
nină, dru-
— multe
cerea ro-
de Marea
azul, și de
amului —
de metri,
pentru a
la imple-

rea lacurilor de acumulare. Așa
se face că pitorescul Văii
Oltului care i-a încîntat pe
Vlahuță, pe Iorga, pe Octavian
Goga și Geo Bogza, pe alți mari
scriitori și cărturari români, ce
și-au purtat pașii pe aceste me-
leguri, a fost mult amplificat,
șoseaua și calea ferată ce în-
soșesc albia bătrînului rîu șer-
puind acum amănunțit peste spu-
ma valurilor lacurilor artificia-
le, traversînd abrupt văi adînci,
viaducte sprijinite în virfuri
ascuțite de stîncă, sate cătărate
pe povîrnișurile umbroase ale
munților, printre care rîul și-a
tăiat cu milenii în urmă, albie
statornică. Peisajul încîntător al
văii a fost armonizat și în
sensul că obiectivele ridicate în
acești ani eroici, de istorie
nouă, se integrează perfect
între vechile ctitorii ale veacu-
rilor trecute, ctitoriile noi
constituind o replică viguroasă
a prezentului la faptele de vi-
tejie săvîrșite de strămoși, o
continuare pe alte planuri și cu
armele timpului nostru, a luptei
de veacuri dusă pentru apăra-
rea pămîntului străbun, pentru
continua sa înflorire.

re lumină ale Dunării

si anume
storie spre
ilor drept
prelungi
ta lucrare
oamenii-
semnifica-
uchipează.
unde pot
rea locuri,
ie Fier se
al des-
apropierii
inii ce se
are privi-
are.

Să ne gîndim, de pildă, doar
la marelui meșter Apolodor, pen-
tru a înțelege că locului ac-
cestuia i-a fost hărăzit să fie
unul al strînsei legături între
oamenii. Și tot de la acest pod
pornind — un pod, cum se spe-
cifică pe macheta reconstituită,
avînd 20 de picioare, fiecare de
33 m lungime și 19 lățime, rea-
lizate din beton și piatră și a
cărui măreție poate fi admira-
tă în două imagini de pe colu-
mna și pe fața unei medalii
comemorative, emise în acel

time — avem posibilitatea să
prețuim la adevărată valoare —
pentru epoca respectivă — pri-
ceperea și imaginația creatoare
a strămoșilor noștri, calități
pe care poporul român le-a pro-
bat alături de multe alte in-
sușiri, amplificîndu-le, apoi, în
mod strălucit de-a lungul mul-
timilenareii sale istorii.

Peste Porțile de Fier, peste
cetatea Severinului au trecut
multe secole, multe evenimente
și lată, în timpurile cu care
sintem contemporani, aceste mi-
nunate locuri și-au redescoperit
vocația de a fi simbol al unei
vremi și al modului de a gîndi
și acționa propriu unui popor
dornic să dureze. Iar această
vocație s-a împlinit în chiar a-
ceastă vreme, acum în Epoca
Nicolae Ceaușescu prin ridica-
rea și punerea în funcțiune a
marelui sistem hidrotehnic și
de navigație Porțile de Fier I
și Porțile de Fier II, mărețe
ctitorii ale socialismului, do-
vezi grăitoare ale forței și dă-
ruirii unui neam harnic, iubi-
tor de prietenie, de pace și de
progres.

Tot aici, în apropierea Porții-
lor de Fier, în municipiul Dro-
beta-Tr. Severin, au fost înăl-
țate alte importante obiective
economice, de larg interes pen-
tru întreaga noastră economie.
Unul dintre acestea este Cen-
trala electrică și de termoficare
în cadrul căreia funcționează
unul dintre cele 15 șantiere na-
ționale ale tinereții, cîte sînt
deschise astăzi pe cuprinsul în-
tregii țări. Aici, ca și la Porțile
de Fier I, la fel ca pe Șan-
tierul Porților de Fier II, briga-
dierii își organizează în prezent
viața și munca, întreaga lor
activitate, corespunzător altor
calendare decît cele obișnuite,
acelea ale angajamentelor
asumate pentru predarea și pu-
nera în funcțiune a obiecti-
velor preluate în execuție cu
forțe proprii. Și aceasta pentru
că și aici, în întreg țînutul

Porților de Fier, ca pe întreg
cuprinsul patriei, tineretul este,
alături de celelalte înfăptuiri
pilduitoare ale epocii grandioa-

Șantierul — pilduitoare lecție despre ce este tinerețea

Pinea trebuie construită. Rot-
tundul acesteia, miezul fierbin-
te, imbiețor sînt plămădite, ci-
zelate am putea spune, prin
mari eforturi, prin truda a mii
și mii de oameni. Cel mai bine
poți constata aceasta și afla di-
mensiunile trudei, care începe
în trupul cald al fiecărei piini,
în nimbul bobului de grîu, pe
marile șantiere de amenajări
funciare, pe șantierele de de-
secări și combatere a eroziunii
solului, deschise practic aproape
în toate județele țării. Aici, pe
aceste șantiere, unde se mate-
rializează importante proiecte
cutezătoare de transformare a
naturii, de modelare a pămîn-
tului, corespunzător cerințelor
noii revoluții agrare, începe de
fapt marea epopee a producții-
lor record, aici se hotărăște
soarta recoltei, soarta piinii
noastre de fiecare zi.

Pămîntul este o ființă vie.
Dacă știi să-l ascuți, îi poți
auzi inima bătînd, îi poți simți
veșele curgînd din adîncuri
cître viață, cître rădăcina
plantelor, a arborilor. Îmi spu-
nea toate acestea un brigadier
de pe Șantierul național al ti-
neretului Sculeni—Tușora—Gor-
bani, deschis în urmă cu 4 ani
pe valea, altădată pustioare,
a Jijiei, în Lunca Prutului. Îi
ascultam atunci interesat, dar
fără să înțeleg prea mult din
cele spuse de tînarul Mihai
Zavastin, acum comandantul
șantierului național. Nu puteam
să înțeleg ce fel de ființă poate
fi acel pămînt nisipos acoperit
de mărăcișiuri sau de mlaștini
în care fusese așezată tabăra
șantierului. Ce fel de inimă
poate să bată în acele ri-
pociroase, unde abia dacă se
puteau întinde cîteva lăstărișuri
sterpe.

Și totuși, vorbele tînarului
brigadier erau pline de adevăr.
Pămîntul este într-adevăr o
ființă vie, se comportă în acest
fel cu toți cei care știu să-l
prețuiască, să-l cultive și să-l
lucreze după toate regulile
științei agrotehnice. Astăzi,
după aproape 4 ani de muncă,
fostele ri-ri ce mărgineau la
vest Valea Jijiei sînt mindre
livezi din care se vor culege

se inaugurate de Congresul al
IX-lea, o creație minunată cu
care partidul și poporul se
mindresc.

curînd roade. Roade bogate,
pe măsura efortului brigadieri-
lor, al tuturor celor care au
scris aici în șantierul tinerețu-
lui, o adevărată și pilduitoare
lecție despre ce este tinerețea.

Argeș — nouă întemeiere

Unde începe patria? Se
spune că patria începe cu locul
natal al fiecăruia dintre noi.
Este, acesta, un adevăr de o
simplitate și trîncie turbură-
toare. Pentru că, oricît de mulți
ani s-ar așeza în vîrstă noastră,
oriunde ne-am afla, în noi, în
memoria fiecăruia trăiește vi-
guros imaginea casei pămî-
nului, ulița sau strada copilăriei.
În fiecare se înalță drept copacul
care ne-a ajutat să fim
mai aproape de cerul tuturor
amotîmpurilor. Prin zări, oricît
ne îndepărtate, răzbat pînă
unde ne aflăm miremele
văzduhului de acasă.

Argeșul, dealurile sale molco-
me, între care se înalță mîn-
drelor ctitorii basarabe, adevăra-
te doine cioplite în piatră, re-
prezentă, în cazul nostru, locul
unde începe patria. Curtea de
Argeș, prima cetate de scaun a
Țării Românești, este astăzi, în
anii glorioși ai Epocii Nicolae
Ceaușescu, o cetate puternică a
electronicii și a electrotehnicii,
a chimiei și a porțelanului, o
cetate în care aurul verde al
pădurilor carpatine este înobilat
cu noi carate, prin prelucrarea
sa în fabrici moderne de mobi-
lă, de plăci aglomerate din lemn
și de alte semifabricate, cerute
pe șantierele de construcții. Tot
la Curtea de Argeș funcționează
o fabrică de confecții, ale
cărui produse sînt apreciate pe
multe din meridianele lumii, o
fabrică de piese de schimb
pentru autoturisme, autocamio-
ne și tractoare, precum și Între-
prinderea de electrocentrale,
care exploatează toate cele 17
uzine cîte au fost ridicate pînă
în prezent pe Argeș în jos.

Orașul este nu numai un pu-
ternic centru industrial al ju-

Tot rod al muncii și dăruirii
brigadierilor, Cimpia Jijiei a
fost desecată, mlaștinile fiind
cultivate cu lanuri de grîu și
porumb. Asemenea transformări
miraculoase s-au petrecut, cum
se cunoaște, la Perieni, în ju-
dețul Vaslui, și în multe alte
nenumerate locuri, unde oame-
nii s-au apropiat cu sufletul de
sufletul locului și au pus în
munca lor nu numai pricepere
și bărbăție, ci și o parte din
ființa fiecăruia, din dragostea
pentru ceea ce dăinuie, pentru
ceea ce înseamnă viață măsu-
rată nu doar prin lungimea
timpului, ci prin fapți concrete,
prin angajare și dăruire re-
voluționară.

dețutul ci, a rămas, impunin-
du-se chiar mai mult decît
pînă acum drept un puternic
centru de spiritualitate româ-
nească. Aici, unde au fost scrise
celebrele „Învățăturii ale lui
Neogoe Basarab către fiul său
Teodosie“, unde s-a rostit, poate
pentru prima oară, nu mai puțin
celebra și unica „Legendă a
Mesterului Manole“, unde, prin
jertfă, prin sacrificiul ființei
iubite, Mesterul Manole și cal-
fele sale au ridicat vestita mî-
năstire ce-și răsucesce turnurile
în tăriile cerului, parcă spre a
fixa mai bine spațiul acesta
de o turburătoare și legendară
frumusețe, aici, la Curtea de
Argeș, spuneam, cu același rō-
mantism revoluționar, devenit
simbolul acestei epoci, cu a-
celăși clocot tineresc cu care
se muncește pe liniile de fabri-
cație, astăzi se învață și se
crează. Prin dezvoltarea pu-
ternică a industriei, sute de ti-
neri care au îmbrățișat profes-
siile de electronist, de operator
chimist la fabricarea biopro-
teinelor, de decorator al amfo-
relor de porțelan, au devenit
inventatori și inovatori. An de
an, aici au fost înregistrate a-
devărate premiere, unele de
larg interes economic, mai cu
seamă că erau destinate ramu-
rilor purtătoare de progres teh-
nic, dezvoltării în continuarea
industriei noastre electronice și
electrotehnice, a industriei chi-
mice și petrochimice. În Argeș,
tinerii dispun de o modernă
casă de cultură, de 4 licee, de
cinematografe și cluburi mun-
citorești, de cenoașuri literare,
de alte asemenea instituții unde
nenumerăți creatori își văd îm-
plinite pasiunea și aspirațiile.

NICOLAE MILITARU

TEATRU

Turneele teatrelor
bucureștene

● Cea mai importantă trupă de teatru a țării, cea a Naționalului bucureștean are în luna august un bogat program de activitate. Practic, ne informează Dan Drăghia, instructor-organizator de spectacole, întreg personalul teatrului și-a reluat activitatea (iulie a fost lună de vacanță). În luna august, pe litoral, se prezintă spectacole cu piesele Clovni, Autograf, Actorul, Idolul și Ion Anapoda, Cartea lui Ioviță, iar în septembrie cu piesele Faleză, A 12-a noapte, Bădăranii și Un anoișmp fără nume. La sediu, stagiunea s-a deschis pe 18 august cu piesa Ionestii. Noutatea stagiunii 1988-1989 (deconspirată de fapt pe litoral) este premiera piesei Bădăranii — regizor Vichi Moldoveanu, avind în rolurile principale pe Mihai Fotino, Marlan Hudac, Matei Alexandru, Matei Gheorghe, Ileana Stana Ionescu, Simona Bondoc, Ioana Bulcă și Rodica Popescu.

● Directorul adjunct Corneliu Mărgineanu ne-a prezentat proiectele lunii august ale Teatrului de Operetă. Este vorba, bineînțeles, tot de un turneu în mai multe localități: la Cimpulung Moldovenesc s-a prezentat concertul de cîntece și varietăți Melodii, melodii, spectacol reluat pe 17 la Ploiești, pe 26 la Tîrgoviște și pe 30 la Zimnicea; pe 17 august, la Buzău Teatrul de Operetă a fost prezent cu Suzana, iar la sediu, tot în luna august, se vor desfășura spectacole cu Vinzătorul de păsări, Suzana, Logodnicul din lună și Noapte la Venetia. Acest program va fi completat cu pregătirea premierei Tineretea unui vis — muzica de George Grigoriu, regia — Sergiu Pop, scenografia — Silviu Ioniță maestru dirijor — Mircea Lupulescu, coregrafia — Andreea Constantinescu, pe un text de Nicolae Bărbătescu — o reconstituire a începuturilor teatrului românesc în Moldova.

● Colectivul Teatrului Constantin Tănase — aflăm de la Dorel Popescu, șeful organizării spectacolelor — se află în aceste zile într-un turneu la Iași. Se prezintă spectacole, în sala Teatrului Național, cu comedia muzicală Belmondo al II-lea. La Teatrul de Vară, tot din Iași, între 11—14 august s-a jucat spectacolul de mare succes Tempo, tempo, (prezentat și pe litoral) apoi, în continuare între 15—18 august același spectacol a fost urmărit de spectatori din Tg. Frumos, Onești, Moinești și Bacău. La grădina Boema din București, o surpriză: premiera stagiunii 1988-1989, O seară la Boema, un divertisment muzical-umoristic scris de Puiu Călinescu și Petre Mihăescu, regia — Bițu Fălticeneanu, muzica — Petre Mihăescu, coregrafia — C. Duțu). Programul lunii august va fi completat, tot la Boema, cu Tempo, tempo (între 20—21 și 24—28 august), Belmondo al II-lea (pe 23 august), iar pe 24 august, la Teatrul de Vară Herăstrău (ora 17,30), spectacolul muzical-districativ Varietăți, varietăți.

● Doina Seiciuc, secretarul literar al Teatrului Mic și Nicolae Ieremie, organizator spectacole, ne informează că între 17—20 august Teatrul Mic se află în turneu la Constanța (spectacolele se desfășoară în sala Teatrului Fantasio) cu piesele Noapte bună, mamă (ultima premieră de fapt), avind în distribuție pe Olga Tudorache și Liana Ceterchi, în regia lui Dinu Cernescu și scenografia lui Virgil Luscov. La Timișoara, între 26—31 august, Teatrul Mic va prezenta spectacole cu Ivona, principesa Burgundiei, Respirări cu Nichita Stănescu și Lewis și Alice. În septembrie, se vor prezenta piesele: O femeie draguță (la Pitești în zilele de 6 și 7), Noapte bună, mamă (la Ploiești, în 19 și 20). La sediu vor fi prezentate patru spectacole (între 28—31 august), toate cu Cerul instelat deasupra noastră. Stagiunea de toamnă a Teatrului Mic va debuta cu piesa Cameristele, (în ziua de 14 septembrie), avind în rolurile principale pe Carmen Galin, Simona Măicănescu și Coca Bloos.

FLORIAN POPA MIȘAN

MUZICĂ

„Constelația
Madrigal“

Cum se poate scrie despre corala „Madrigal“? Formație de artiști care a aniversat, de curind, un sfert de veac de existență. Despre calitățile vocale, unice în armonizarea lor. Despre repertoriul care a cunoscut o extensie inimaginabilă. Despre spectacolele prezentate. Peste două mii. Despre albumele ce însumează peste treizeci de discuri, pe care au fost gravate clipe din eternități nepereche. Cu rădăcini sonore coborînd pînă în vechile straturi ale creației bizantine, ale redescoperitelor colinde, ale tradiției clasice, românești și universale, toate acestea urcînd, seve limpezi, spre componistica de azi.

Cum se poate scrie despre corala „Madrigal“? Un model ne-a fost oferit, cu ani în urmă, de muzicologul Viorel Cosma care dedica „Madrigalului“ o carte, apărută la Editura Muzicală. Un alt răspuns, la obsedanta întrebare, ne oferă, tot la această editură, Marin Constantin în dialog cu Iosif Sava, ambii autori ai cărții „Constelația Madrigal“ *) ce marchează și evenimentul amintit la începutul cronicii.

Cum se poate începe o asemenea carte? Simplu. Cu începutul. Cu un om. Cu Marin Constantin. Animatorul de excepție, artistul, dirijorul, compozitorul. „Prospețimea „Madrigalului“ — răspundea acesta, ploii de întrebări, regizată cu abilitate de experimentatul Iosif Sava — vine din această subtilă contopire a rigorii științei, a înaltei profesionalități cu spiritul renaștivist al amatorismului muzical“.

Primul capitol pare să fi fost, pentru cei doi convorbitori, partida de încălzire, de sincronizare a ideilor. Volumul crește în densitate informațională și în intensitate ideatică pe măsură ce-l parcurgem. Interesante, accesibile, sînt dezbaterile ce au ca subiecte structura și amplasarea în scenă, pe principii stereofonice, a corștilor; raporturile relevate de Marin Constantin, între psihotehnica dirijorală și talentul interpretativ; expunerile pertinente asupra formelor noi de exprimare vocală, a geometrurilor sonore; arheologia muzicală prin care au fost scoase la iveală inedite elemente repertoriale.

Capitolele de „greutate“ ale cărții „Constelația Madrigal“ conțin confesiunile artistului Marin Constantin care descifrează și decodifică, pentru marea publică, principii ale artei sale dirijorale, profunde aspecte ce se referă la evoluția mișcărilor corale românești, o parte din crezul său artistic. Am reținut și performanța autorilor care realizează tablouri de sinteză despre compozitori, mulți dintre ei s-au întâlnit cu interpretări excepționale ale „Madrigalului“, despre dirijori de ieri, de azi, de mâine, despre cîteva dintre mentorii și profesorii care au clădit spirite muzicale, de excepțională valoare, pentru cultura românească. Frumoase gânduri sînt rostite despre George Georgescu, Constantin Silvestri, Mircea Basarab, Mihai Brediceanu, Mircea Cristescu, Horia Andreescu, Cristian Mandea, apoi despre Sergiu Celibidache, Herbert von Karajan, Zubin Mehta și mulți alții. Rețin atenția, în egală măsură, momentele din activitatea artistică internațională a „Madrigalului“, în zeci de turnee și țări, distincțiile decernate pentru evoluțiile și calitățile interpretative unice.

„Madrigalul“ este azi un Sisif al spațiului muzical românesc. Și nu numai. El își poartă povara celebrității. Valoarea coralei izvorăște din muncă și excepție. Camus scria că trebuie să ni-l închipuim pe Sisif fericit. Eu nu-mi imaginez „Madrigalul“ fericit. El este chiar numele fericirii. Și ea este totul.

M. CONSTANTINESCU

*) „Constelația „Madrigal“ — Marin Constantin în dialog cu Iosif Sava, Editura Muzicală, 1988.

DISC

Tradiția textului
literar

Așa cum ni se spunea la „Electrecord“, discul își asumă și rolul de „lectură particulară“. Tocmai de aceea, nu de puține ori, discul literar este preferat cărții, de către copii și tineri mai ales. Răspunzînd acestei orientări, urmînd succesul înregistrat încă de la început cu discul purtător de literatură, „Electrecord“-ul a ajuns să „publice“ peste 400 discuri de acest gen. Ținem cont, foarte mult, de faptul că discul literar, bine alcătuit, constituie un important instrument educativ, un mijloc de educare complexă a tinerilor, el însemnînd nu numai cultivarea gustului literar, ci și formarea limbajului, dezvoltarea dragostei pentru teatru, dezvoltarea imaginației, ne mărturisesc Ștefan Bonea, unul dintre experimențații redactori ai „Electrecord“-ului. Mare accent se pune pe discul pentru copii, pe discul cu tematică literară receptată de copii și cu impact în formarea gustului estetic al copiilor și în dezvoltarea universului de cunoaștere. Printre cele mai însemnate discuri ieșite de sub teascurile „Electrecord“ sînt cele dedicate creației eminesciene. Momentul este cu atât mai important cu cît pregătirile ce se fac (deci și discografice) vin în împinerea „anului Eminescu“, a împlinirii unui secol de la moartea poetului. Printre cele mai bune discuri (și mai recente) se numără cel intitulat „A răsărit un Luceafăr...“ care este, în fapt, un început de biografie Eminescu dramatizată. Este un disc pentru copii și tineret. Bineînțeles, așa cum arătam, casa de discuri „Electrecord“ ne pune alte numeroase discuri cu tematică literară dedicate în primul rînd copiilor. Deosebit de bine realizat este cel cu genericul „Unde ești copilărie?“ care cuprinde texte de M. Eminescu (3 poezii), M. Sadoveanu, E. Gârleanu, G. Topirceanu, Tudor Arghezi, Otilia Cazimir, Magda Isanoș, Marcel Bleslașu, Ana Blandiana, Zaharia Stancu. Alt disc din aceeași serie a literaturii puternic datătoare de emoții, este cel cu titlul „Eu tac, tu taci ea vorbește“ după o lucrare dramatică de V.I. Popa, cu o distribuție ce cuprinde pe Draga Olteanu, Silvia Popovici, Sandu Sticlaru, în regia artistică a bine-cunoscutului Dan Puican. Au fost pușe pe disc și texte de Jules Verne („Capitanul Hatteras“) și H.G. Wells („Oul de cristal“), precum și de Edgar Allan Poe („Cărăbușul de aur“). Tot din marea literatură sînt și basmele de Andersen („Soldatul de plumb“ și „Ib și Cristina“ — acesta din urmă un basm mai puțin cunoscut, dar deosebit de captivant). Basmele dramatizate fac, se știe delictul copilăriei și sînt un factor dinamizator pentru imaginație. În acest sens, dintre cele mai noi basme, „Electrecord“-ul propune două basme de Mircea Popescu („Domnița intristată“ și „Voinicul cit zece“) cu o distribuție de zile mari ce înscrise pe generic pe Ștefan Ciubotărașu, Marin Moraru, Sanda Toma, Marlan Hudac, Nicolae Gărdescu. Printre cele mai noi povestiri aparute la „Electrecord“ se numără „Oglinda năzdrăvană“ de Mariela Oțolu și „Alma“ de Evdochia Pavel. Nu lipsește dintre noutățile „Electrecord“ nici textul literar izvorit din imediată realitate. Este vorba de adaptarea „Depinde de noi“, după piesa „Viața ca fapt divers“, piesă prezentată cîndva și pe micul ecran.

Aceasta ar fi, la capitolul literatură, cele mai noi apariții. Lor li se adaugă interesantele și sugestivele apariții, cu remarcabile valențe educative, din perimetrul cîntecului patriotic, al muzicii corale, al cîntecului revoluționar, al muzicii pentru copii (notăm aici discul „Să cînte copiii“ al Corului de copii al Radioteleviziunii), al muzicii ușoare. Genuri și discuri care se intersectează benefic cu textul literar de largă respirație.

EUGEN MIHĂESCU

Cultură și educație politică

Cunoscuta afirmație a lui Aristotel potrivit căreia toți cei care au meditat asupra secretului de a governa societatea s-au convins că destinul lumii depinde de educația tineretului, pune în lumină — dincolo de mesajul său generos în privința relației între generația viitorului și viitorul tinerii generații — o serie de adevăruri fundamentale, perene și multiple.

Intr-adevăr, marele învățat al antichității emite prin această apreciere o idee cu profunde și diverse semnificații de-a lungul tuturor timpurilor și cu osebire în contemporaneitate.

Este vorba de surprindea interdependenței dintre educație și cultură, pe de o parte, și politică de cealaltă, a rolului formației politice în afirmarea fiecărui (tînăr) cetățean în viața comunității, a caracterului decisiv al calității și măsurii parti-

cipării sale efective la dezbaterea și soluționarea problemelor obștii.

Privită din perspectiva implicațiilor sale multidimensionale, constatarea comportă unele circumstanțieri.

Stagiritul, considerat pe bună dreptate ca unul dintre părinții politologiei (fiind binecunoscut conceptul său de „zoon politikon“) a dat lumii o primă viziunea asupra politicii, științei politice și situației acesteia în sinul științelor.

Astfel, politica (înscrisă în clasificarea sa în rîndul științelor practice, alături de etică și economie) domină din punct de vedere teoretic toate celelalte științe prin aceea că privește și orientează toate activitățile umane.

Dar factorul „cheie“ îl constituie, în ceea ce ne privește, includerea, în concepția aristotelică, a educa-

ției între elementele componente ale politicii.

Din perspectiva marilor transformări și evoluții care au avut loc în viața politică și spirituală a umanității, teza Stagiritului dezvoltă astăzi, desigur în contextul deosebitelor realități, surprinzătoare deschideri și conotații.

Indiscutabil, din acest punct de vedere, este de domeniul evidentei faptul că formarea și afirmarea unor comportamente și atitudini politice, active, participative, care să exprime implicarea fiecărui membru al societății în soluționarea problemelor cu care aceasta se confruntă, presupune, astăzi, acțiunea unor numeroși factori cu diferite obiective și grade de penetrare și eficiență. Surselor clasice de influență (în frunte cu propaganda politică considerată în plurivalența și funcțiile elemente-

lor sale definitorii) li se alătură cu deplin succes educația politică (privită ca latură a educației cu obiective și finalități proprii) — formarea individului în spiritul valorilor politice dominante, care caracterizează și exprimă esența societății în care trăiește.

Educația și cultura generală își îmbogățesc și nuanțează în acest mod conținutul cu un sistem de idei, teze și cunoștințe exprimînd cerințe imperative ale corpului social, precum și necesitatea adaptării statutului politic al cetățeanului la exigențele societății moderne.

Cultura și educația politică a tineretului se înscriu, așadar, în universul diverselor și multiplelor valențe ale personalității omului modern, aflat în permanență devenire și adaptare, al creșterii rolului acestuia în edificarea și modelarea propriului destin individual și social.

MIRCEA DUȚU

Dumitru Popescu:

în căutarea omului concret

Un Eden pentru o Agora

Dacă Abu-el-Hul, uriașul Sfinx din Gizeh, și-ar fi ascuns privirea sub o enormă pereche de ochelari negri, s-ar fi putut bănuși că sculptorul lui Kephren a avut ca model un străvechi avatar al scriitorului român Dumitru Popescu (n. 18.4.1928, Turnu Măgurele): atât de sesizantă e înfățișarea lui de gigant enigmatic, care scrutează imperturbabil o realitate ascunsă ochiului comun, cu un suris volatili, dar perpetuu, încremenit în obrazul colinar. Un Horus-la-orizont: o aparență în piatră a celui care semnifică „departele”. Scriitorul și-a cercetat la fața locului, încă de când era tânăr, strania reprezentare, nu se poate spune că de contrariat și cit de incântat de „neplicabila (ei) expresivitate”, de „enigmatica impasibilitate” pe care o exhibă, convins însă că personajul „străjuiește pustul ca o adevărată santinelă”. Fără a o pune vreodată deschis în discuție, analogia al cărei subiect este il va frământa și, într-unul din poemele sale definitive, va afirma în numele speciei abandonarea lucidă a condiției sfinxoidale, auster contemplativă, în favoarea condiției terestre, abundent dramatică (Fiul lui Adam): „Eram un rege de aramă / peste lumini și peste umbrele ce se destramă. / Cu fruntea încinsă în maiestruoase briuri / eram un Sfinx căzut în somn, / cu ochi deschisi peste pusturi! / Oricare gest era un palos ascuțit — / tăiam nestingherit felii de infinit. / În tainice confesiuni cu firea / puneam la cale reînnoirea și regăsirea. // Dar eu sint fiul lui Adam / care-a ales bejenia și plînsul, / calvarul biblic prăvălit într-insul. / Singurătatea în Eden l-a năpădit... / Nu raiul l-a gonit pe om, / Adam l-a părăsit”. Fabula are un sens arhetipal străvechi, dar ea poate sugera și ispita substanțială a întregii opere a scriitorului: dorința omului de a se regăsi ori de câte ori se străinează de sine, de a se reîntoarce la adevărata sa condiție.

Cu un ton încă ezitant și vizibil îndatorat modelelor în *Pentru cel ales* (1968), poate și pentru că intrunea aici texte scrise pentru serar („pentru mine”) în douăzeci de ani (1948-1968), mai sigur și mai firesc în *Un om agora* (1972), izbutind, în *Gustul simbului* (1974) și în *Raza de cobalt* (1979), să construiască inventiv în consecința unei imagini tutelare, iar citeodată alegoric (ca în *Joc tragic* etc.), poetul e un tribun care joacă pe două cărți, a patetismului și a reflexivității, pe care le folosește la început succesiv, iar apoi le amestecă cu o voluptate de prestidigitator. Poemele cele mai frumoase acționează asupra sensibilității cu stiletul unui gând sau al unei „considerații”, altfel spus mișcă sufletele adresându-se conștiințelor. Melancolia pe care o secretează ele este efectul meditației și e cu atât mai răscolitoare cu cât discursul e de o severitate mai nuanțată (Testament): „Etruscii au murit scâldați în sine / de invingători, / dar tragedia a pierit / din cimitirul fără flori. / Mormintele se umplu de spaime / și de tristeți nespuse / doar când se năruie / peste materia și timpul / descompuse. / Moștenirea etruscilor care-au trăit / o viață aproape frustă, / e moartea trăinică, / robustă”. În noianul de chestiuni sociale, ca și etern umane, poziția e a unui moralist care își face datoria.

Nu întâmplător plastica dominantă e de Götterdämmerung, servită de cuvinte flămânde și agresive, așa cum se întâmplă la moralizării autentice. Pentru a vitriola insanități (Stigmat e un pamflet memorabil la adresa lașilor), pentru a contura tipologii maladive (ca în *Protest*) și pentru a avertiza asupra unui cataclism general, la originea cărui s-ar putea afla omul însuși (Anafazele istoriei, un ciclu), pentru a clama în agora, poetul descuie lacătele unui prosper imaginar negativ, cu vagi ecouri bucoviene, mai degrabă comparabil cu cel, dezlegat de sarcina imediată a poeziei de cunoaștere, din *Cadavre în vid* (1969) de A. E. Baconsky. E un imaginar propriu sfîrșitului de secol și de mileniu, cînd stăpînește sentimentul degradării universale, care trebuie grăbit să lase loc unei regenerări de aceeași dimensiuni. De aceea poezia lui Dumitru Popescu abundă în secvențe apocaliptice, tratate dintr-o mișcare de penel, oferindu-se făgăduitorului (Coșmar mondial): „În noaptea veacului acesta fără somn / monștrii schelălăie / aproape sufocați de propria duhoare, / oamenii puși de cart / doar de un frig de gheață / mai pot să se-nfioare”. Argezișianul formal al celor

mai multe poeme (contaminat, cînd au caracter strict social, de geometriile lui Aron Cotruș, iar cînd sint intime, de cele ale lui Ion Minulescu), perceptibil în modulația sonoră a versurilor, tăiate inegal, dar poliedric, e pus în cumpănă de o retorică a rostirii: că elogiază valorile perene, vitriolează metehne sau că petrece în spațiul pur al Erosului (un potpourri de cristaluri e ciclul *Răni albe*), poemul comunică și emite, articulează, nu numai rigori principiale, dar și suavițaii sufletesti (Fără sceptru). Prin impecabilă consecvență a tonalității, această lirică duce cu gândul către Carl Sandburg: poetul își trăiește și își divulgă experiența de „fiu al lui Adam” cu vivacitatea unui Sfinx însuflețit.

Marile tipologii morale

Un dialectician care face etică e Dumitru Popescu și în eseuri (*Biletul la control*, 1967 și *Ieșirea din labirint*, 1973) care, redactate în atmosfera ozonată de spiritul Congresului al IX-lea, continuă să degaje prospețime. Teme „arzătoare”, la ordinea zilei în noua societate sau în viața internațională, sint „atacate” direct, cu o reconfortantă sinceritate, disecate, examinate din cît mai multe unghiuri, confruntate cu soluții vechi, puse într-o altă lumină. Fixat într-o „problemă” precisă, autorul își permite, în scopul de a convoca faptele care o pot lămurii, să lase imaginația a zburda și în orizonturile adiacente. Plăcerii de a dezvolta discursul pornind de la o simplă observație, iar citeodată de la o sintagmă pe care recurența riscă s-o tocească îi iese în înfrimare o consistentă cultură politică, filosofică și, bineînțeles, literară. Mari opere ale literaturii universale (pe care strălucește semnătura unor Shakespeare, Goethe, Tolstoi, Proust, Dostoievski, Thomas Mann, Joyce, Kafka etc.) sint chemate, deosebit prin figura lor umană, să fortifice sau să submineze un punct de vedere. Tonul e, ca și în poezie, unul al francheții și directității, dar îl complică o binefăcătoare vervă analitică. Din despicierea firului în patru ies la iveală tipologii care pot părea ideale, dar pe care dialecticianul le desprinde din cea mai imediată realitate.

Eseurile au, de obicei, două fețe: elogiază discret o valoare morală și pun sub acuzajă anomalia antitetă, pledoaria fiind cu atât mai convingătoare cu cît rechizitoriul e mai animat. Imperativul cunoașterii susține virtuțile adevărului și stigmatizează, desfăcînd-o în varietăți, minciuna. Confuzia valorilor și Naivitatea ignoranței alcătuiesc o nouă poveste a prostiei și întind o mină inteligentă. Fetisul vorbelor dă piept cu renașterea unei maladii proprii lumii lui L. L. Caragiale. Propunîndu-și să precizeze fizionomia eroului, între ingeri și demoni desfășoară, între timp, o năucitoare nomenclatură a malformațiilor morale, de la corupție la anahoretismul virtuții. În *Stăpîni și sclavii ideii*, personajul principal e fanaticul, iar în *Inteligenții perversi*, „geniul răului”. *Impătimității, în pragul unei noi pașuni* distinge între „iubire” și „patimă” și o clasifică meticolos pe cea din urmă. O productivă vervă a grotescului zăbovește în registrul defectologiei și scoate la suprafață vaste tipologii de un fast negru. Lipsindu-se de ea, ețeva eseuri (*Maica uitată și batjocorită*, *Moștenirea și Enigma fericirii*) melancolizează, în același stil iscoditor, pe tema veșniciei, care nu-i e dată decît naturii, și a efemerității, pe care omul trebuie s-o trateze cu un calm mioritic.

Toate aceste eseuri țin de literatură prin febrilitatea ideii, dar și prin eleganța expresiei, care se concentrează adesea aforistic: „Sinceritatea e adevărata libertate a spiritului”; „Poate că fericirea e putința de a fi tu însuși” etc. Dumitru Popescu se înscrie într-o bogată tradiție a eseului politic autohton, inaugurată de învățăturile lui Neagoe Basarab și, în spiritul ei, refuză divagația amuzantă, pentru a se consacra unei nobile finalități: remodelarea omului. Tinuta literară e, în cazul de față, un admirabil efect derivat.

Criteriul individualității

Problematica pe care o pune în dezbatere romanul *Pumnul și palma* (compus din trei cărți masive: *O dimineață înșelătoare*, 1980; *Ochiul ciclonului*, 1981; *Marsul cariatidelor*, 1982) e de o luxuri-

antă pe care nu o concurează decît luxurianta propriei construcții epice. Fără să fie o frescă, el dă o idee evoventă, prin numeroase descinderi și punctii, despre ceea ce se întâmplă cu societatea românească între anii '50 și '75. În prim plan, își caută identitatea noua suprastructură: momentul favorabil decantării ei, înregistrat ca atare într-un epic ingenios, îl constituie Congresul al IX-lea. Prima parte a intervalului, din momentul în care face cunostință protagoniștii pînă în 1965, e un fel de epocă a pătimirii, în care, în dependență de fiziologia unui model coercitiv extern, sezoanele de dezgheț iluzoriu („dimineața înșelătoare” e una din metaforele lui) alternează cu cele de îngheț năpraznic (pe care-l sugerează, între altele, metafora „ochiul ciclonului”). Perioada care urmează e una a clarificării hotărîtoare, în focul construcției socialiste cu caracter național. Între acest proces metamorfic — un timp, mimetic, apoi autonom — reverberază în roman prin Manole Suru și Vladimir Cernea, încă tineri în anii '50, aproape de jumătatea veacului în 1965, amîndoi intelectuali care și-au asumat condiția omului politic. Prin ei înșiși și prin „Jegăturile” lor, romanul pătrunde într-un mozaic de medii (cabinete ministeriale, birouri de prim secretari de regiune și de județ, ateliere de artiști, șantiere, uzine, domiciliu), prilej pentru spiritul acut al autorului de a se exercita cu dezinvoltură pe diapazonul realismului grotesc.

Personajele, faptele și ideile lor sporesc de la un volum la altul (romanul are 1500 de pagini), într-un incomparabil vertij, dar le asamblează o întrebare simplă: ce se întâmplă cu „omul concret” în noua societate?, despicată în altele două: ce se întâmplă cu omul care primește o înaltă investiție socială?, care e atitudinea lui față de omul comun? Într-o primă etapă a Revoluției proliferază, contrar așteptărilor, o curioasă mizantropie. Omul e golit de ceea ce are ireductibil și transformat într-o mașinărie stranie, programată să acționeze prompt, uneori în sensul satanescului. Așa devine posibilă fauna în a cărei pictură scriitorul risipește multă truculență și care pare a intrupa tipologia negativă din eseuri. Dar tema omului concret e cu adevărat dramatică, înaintînd pînă la liziera tragediului, în existența lui Manole Suru, unul dintre cele mai complicate personaje ale romanului politic românesc. Personajul se află cu Vladimir Cernea, prietenul lui, într-un raport de complementaritate, pe care romancierul nu se multumește să-l însinueze, el ține să-l și afirme: „Se completau fericit. El, Suru, eroierul, Cernea sufletul. El mina tare pe hături, călălalt ochii atenți la drum”. Personaj credibil, reprezentînd ideologul de vocație, capabil de finețe speculativă (autorul îi transferă darul său cel mai de preț!), Cernea devine, deosebit după prima carte, oglinda în care se reflectează pragmaticul Suru, doar pînă la un punct cu efect censorativ asupra exceselor lui. Însoțit de Cernea cu un constant și pertinent comentariu caracterologic, Suru își probează și prin fapte, introduce uneori de autor în mari turbioane, natura lui stihinică, de „om singur și sărac în țaria lui de piatră”, de „minerul rece, zgrunțuros, întunecat”. Căderea în culpa de a eluda „omul concret”, a cărui existență e, cum îi spune Cernea, „limitată, nu numai istoriceste, ci biologic”, altfel spus, cu o vorbă a fiului său, Virgil, „individualitatea”, e procesul psiho-moral cel mai relevant în ordine artistică al trilogiei. Personajul nu glisează totuși în rîndul negativilor: îl salvează pasionalitatea constructivă și sacrificiul de sine. Oricum, contradicția se cerea explicată. Răspunsul pe care-l dăne Cernea i se va revela lui Suru însuși. O boală necrutătoare (marile energii sfîrșesc întotdeauna prin intervenția necunoscutului), îl reîntoarce în familie, îl pune în față cu marea relativitate, și îl dumirește asupra propriilor erori: între ele, ponderea o are, atît în ceea ce privește propria-i viață cît și în ceea ce privește atitudinea lui față de viața celorlalți, nesocotirea omenescului. Spune el în testamentul ideologic pe care i-l lasă lui Cernea: „Regretul meu cel mai mare e că nu am știut să încălzesc sufletele oamenilor. Și, de asemenea, că nu am știut să mă încălzesc la sufletele lor”.

Este morala unui roman miriapodie, ce buimăcește prin diversitatea formulelor de construcție: roman de idei pe mari suprafețe, cînd personajele par a intrupa concepte, iar polemica devine maiestică socratică, amintindu-l, atunci, pe Malraux din *Condiția umană* și din *Speranță*, el se înfruptă, totuși, cu aceeași nonsalanță, dar nu și cu aceeași rezultate sub aspectul verosimilității, din „bucatele” romanului tradițional (biografia, autobiografia, prezentarea, descrierea,

anticiparea, rezumatul factologic), unele rulate, cu material geografic și istoric, în *Impresii de călător*. Prin Egipt, Irak și Cuba (1962) și în *Drumuri europene* (1965) unde rețin atenția cite o siluetă sau un tablou de grup. Multe scene și capitole din trilogie (de exemplu cele care înfățișează, prin fanta grotescului, lumea din atelierul pictorilor Gigi Calafeteanu, ca și cele cu rezonanță tragică, în care Suru își exacerbează „stilul de muncă”, iar apoi se prăbușește ca o creatură mitologică) țin de marea literatură. În fond, *Pumnul și palma* își alege mijloacele care priesc deliberării morale.

Adolescență și iubire

Tehnica devine dintr-o dată acut modernă în romanele individualității, ale căror personaje principale sint și cîmine ale omului concret. *Muzeul de ceară* (1984) valorifică procedeul romanului în roman, unde grosul textului e pus în seama unuiu din personaje, aici în a celui principal, Sergiu Harnagea are toate datele unui ins fericit: cariera lui rapidă, regizată cu artă de soție, îi permite, ca director de centrală, să ia parte la jocul puterii, demontat de scriitor cu un neobosit talent caricatural. O vizită la țară degustă, însă, în sufletul schilodit al potentatului nostalgia părăsire: a adolescenței, a cotidianului, a viului. Un mamechin prinde viață în „muzeul de ceară”. Romanul nu e, firește, numai unul al iluminării regeneratoare, el și unul al reificării din care personajul se trezește ca dintr-un somn înfratit cu moartea.

Adoptînd o manieră încă mai neșteptată, a perspectivei poliedrice, care face naratori din toate personajele semnificative, *Vitralii incolore* (1985) pune în scenă o iubire imposibilă: tînărul medic Viorel Poterașu, caruia îi suride un mare viitor profesional, se îndrăgostește de coreografa Cornelia Jalova, fostă balerină, care trece cel puțin de frivolă în optica mărginită a familiei și a amicilor lui, iar pe deasupra și în cea mai în vîrstă. Sint bariere greu de îndepărtat, pe care sechelele purtate de protagoniștii, care pare a repeta destinul tatălui, le întăresc. Ca și în *Pumnul și palma*, în calea afirmării omenescului se solidarizează obstacolele subiective și obstacolele obiective, dar fără ca vreunul să se mai origineze în politic. Matricea în care se plămădesc toate e viața însăși. Romanul de moravuri, de o mai fină sagacitate decît cel din trilogie și chiar decît cel din *Muzeul de ceară*, aruncă o umbră încă mai amără asupra sereniului.

O poveste de dragoste, una foarte frumoasă și foarte tristă, se află în *Cenusă din ornio* (1988). Magda Margulis, căsătorită, director adjunct la o întreprindere de comerț exterior, și Cristian Răceanu, becher și dirijor, amîndoi bine trecuți de prima tinerețe, se regăsesc și încearcă să împlinească o iubire din adolescență, care ar fi putut să fie. De ce n-a fost? A cui e vina? Trebuie ea cumva împartită? Ce s-a întimplat între timp cu fiecare din cei doi? Trecutul e teritoriul predilect al lui Cristian Răceanu, care emulează în suspiciune cu Ștefan Gheorghidu din romanul lui Camil Petrescu. Magda însă nu vrea să știe decît de viitor: ea e o Ela (partenera personajului camilpetrescian) cu o biografie de o moralitate încă mai incertă. Pe măsură ce portretul tinerei femei se purifică, în urma reconstituirilor minuțioase la care bărbatul o obligă cu o îndărătnicie ce frizează maladiul, nevoia de a curma idila începe să melinistească. Și autorul, care și-a pus personajele să dialogheze epistoliar în trei sute de pagini, iar pe Cristian să-i dedice Magdei un ciclu de poeme, o trezește pe eroină lîngă soțul de care ea, pentru a-și recupera dragostea de demult, se despărțise. Totul n-a fost decît un vis! Pentru a-și da drept realitate, autorul a trebuit să facă un tur de virtuozitate cauzistică și să treacă psihologiile sinuoase ale personajelor printr-un suflet de poet, căruia nu-i este străin nimic din ceea ce e omenească: nici gingășia, nici senzualitatea dusă la paroxisim.

Pentru Sergiu Harnagea, cotidianul e o descoperire tîrzie, iar pentru Viorel Poterașu și Magda Margulis, iubirea e fie o himeră, fie o renunțare. Dar, așa cum sint, ele aparțin omului concret, aceluși „fiu al lui Adam”, despre care Dumitru Popescu știe, în *Un om în agora*, că a ales, în locul edenului aseptice, „bejenia și plînsul”, adică viața în toată autenticitatea ei.

În trupul Sfinxului bate o inimă.

CONSTANTIN SORESCU

Brâncuși în inima Luvrului

cută statuie din lume. Efigia viitorului megamuzeu trebuie să fie un simbol complet.

„Victoria de la Samothrace“, celebră statuie antică, „Taurii înaripați“ de la Assur, operă asiriană, „Mercur“ de Pigalle (1714—1785) au fost câteva dintre propunerile făcute. Și, rînd pe rînd, respinse. S-a recurs și la clasicul secolului XX. Fără succes. S-a apelat și la un proiect comandat artistului contemporan Tinguely. Rezultatele au fost sub așteptări.

În zona centrală descoperită, din interiorul Luvrului, una dintre celebrele instituții ale lumii, efigie culturală a Parisului și culturii franceze, palat în care se regăsesc îmbinările stilurilor arhitectonice ale Renașterii, clasicului francez și empire, transformat în 1793 în muzeu, se construiește o piramidă din laminat și sticlă, de mari dimensiuni. Ea va găzdui, printre altele, un muzeu al artei secolului XX. Originalul proiect, care a bulversat, prin îndrăzneala lui, personalități ale culturii și vieții sociale, dar și publicul francez, aparține arhitectului I.M. Pei. Au existat aprinse dezbateri în care au fost discutate variantele constructive ale acestui proiect, funcționalitatea sa, calitatea materialelor încorporate etc.

Dar cel mai disputat a fost și continuă să fie simbolul artistic care urmează a fi amplasat în partea superioară a piramidei de sticlă. Hotărîrea unanimă a fost că acesta urmează să fie o celebră operă sculpturală. Care însă? Greu de decis. Pentru că ea va deveni cea mai privită și, deci, cea mai cunos-

cută statuie din lume. Efigia viitorului megamuzeu trebuie să fie un simbol complet. „Victoria de la Samothrace“, celebră statuie antică, „Taurii înaripați“ de la Assur, operă asiriană, „Mercur“ de Pigalle (1714—1785) au fost câteva dintre propunerile făcute. Și, rînd pe rînd, respinse. S-a recurs și la clasicul secolului XX. Fără succes. S-a apelat și la un proiect comandat artistului contemporan Tinguely. Rezultatele au fost sub așteptări.

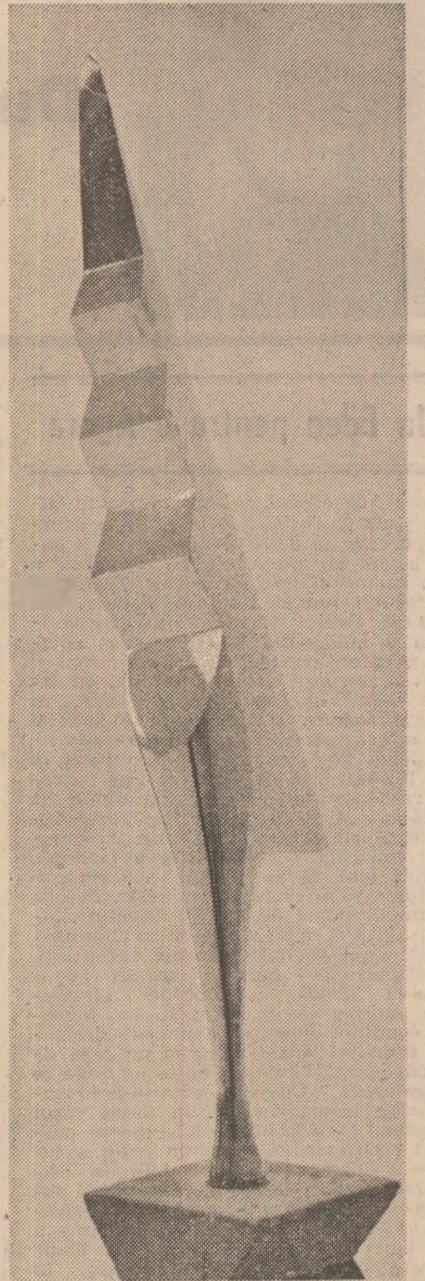
În timp ce se desfășurau aceste dezbateri, arhitectul I.M. Pei, în căutare de soluții, are inspirația de a vizita atelierul lui Brâncuși, parte integrantă, azi, a Centrului cultural Pompidou. Aici descoperă — după cum relatează revista *L'Express* — silueta unei „păsări rare“. „Marele cocș“ al lui Brâncuși. Pei consideră că dimensiunile acelei sculpturi, peste patru metri înălțime, elanul său ascensional, formele perfecte, emanînd puritate și esență se vor integra perfect în armonia de sticlă și laminat a piramidei de la Luvru. Aceste calități l-au determinat pe I.M. Pei să aleagă lucrarea drept simbol al muzeului din incinta Luvrului.

modernă din New York. Moartea sau alte împrejurări l-au împiedicat pe Brâncuși să finiseze formele „Marelui cocș“. Prin urmare, variantele rămase, din gips și bronz, vor sta la baza turnării „Marelui cocș“. Sculptura va fi realizată din metal aurit, ceea ce elimină dificila operațiune de șlefuire a suprafețelor. „Sîntem siguri de calitatea execuției într-un procent de peste 80 la sută“ — afirmă, în numele organizatorilor, Michel Laclotte, directorul Luvrului. „Dar chiar dacă procentul ar fi de 99 la sută, tot va lipsi o parte din spiritul pe care-l însuflă Brâncuși operelor sale“.

Este cunoscut că artistul român, geniul sculpturii moderne, își finisa singur operele, uneori timp de ani de zile, își alegea, cu atenție, materialul pentru șlefuit spre a obține acele unice efecte de lumină care dematerializau obiectul fizic, transformîndu-l în esență. Și, legendă sau realitate, se spune că Brâncuși angajase un japonez care să-i mîngie operele, pentru a însufla acestora căldura vieții.

„Marele cocș“ nu există în formă finală. Încă. „O vom face noi în locul artistului“, afirmă I.M. Pei. Așadar, această sculptură a lui Brâncuși va putea deveni simbolul modernului muzeu din inima Luvrului. Și chiar dacă va lipsi o parte din spiritul artistului român, aceasta va fi compensată de perfecțiunea și strălucirea formelor aurite.

MARIAN CONSTANTINESCU

CĂRȚI TRADUSE

Mitul nașterii continue *)

O operă de erudiție, un tratat documentat (cu bibliografie exhaustivă pe capitole și subcapitole); un roman fascinant al „Lumii Noi“; o imagine obiectiv-avocatoare și totodată subiectiv-interpretativă a continentului ca un singur trup, din care lăcomia colonizatorilor a smuls Nordul, destinîndu-l unei alte istorii, și a spulberat unitatea Sudului. Cartea lui Eduardo Galeano, **Memoria focului**, este mai mult decît atît, este o creație indefinibilă, al cărei farmec și a cărei valoare incontestabilă constau în specificul ei labil, imposibil de închis între limitele unei formule estetice. În lucrarea lui Galeano, istoria se construiește ca ficțiune cu forța cu care ficțiunea romanească irumpe din operele marilor scriitori latino-americani contemporani. Se stabilește astfel o relație subterană evidentă între romanul continental actual și **Memoria focului**, care, într-un fel, ca atmosferă spirituală îl explică și de/in care lucrarea lui Galeano este absorbită ca viziune și scriitură. „Eu nu sînt istoric. Sînt un umil scriitor care ar vrea să contribuie la recuperarea memoriei sechestrare a Americii Latine, pămînt disprețuit și jînduit; aș vrea să vorbesc cu ea, să-i pătrund secretele, să o întreb din ce lut a fost zămislită, din ce dragoste sau din ce viol s-a născut... Tot ce povestesc aici s-a întimplat, chiar dacă este povestit într-o manieră personală.“ Din această perspectivă, creația publicistului uruguayean devine romanul total al aventurii spirituale și temperamentale care este America (de Sud). Cartea înregistrează drumul simbolic al istoriei Lumii Noi de la AVEA (cucerind) spre A FI (dăinuind).

În viziunea lui Galeano, istoria apare ca un continuum temporal, o infinită „prise de

conscience“, ca un proces de (auto)identificare și diferențiere, de apropiere a timpului cu modalități diferite în momente distincte: **fantasticul ca mod de existență** dincolo de timp, în atemporalitatea mitică, și **propulsarea în istorie** („istoria Americii de la sfîrșitul secolului al XV-lea pînă în 1700“ — **Obirșile**), **construirea istoriei proprii** (secolele al XVIII-lea și al XIX-lea — **Chipuri și măști**) și **trăirea în istorie** (secolul al XX-lea, **Secolul vinului**).

Lumea mitică dezvoltată pe două puternice dominante spirituale — iubirea și setea de a fi — reprezintă spațiul pur al conștiinței, guvernat de principiile fundamentale și complementare: masculinul și femininul.

Universul mitului precolumbian este pus sub semnul generos al facerii, ca sete de intrupare, și al prefacerii pînă la ipostaza actuală, ultimă și ideală, a existenței, expresie a opțiunii unei voințe divine desacralizate, care (con)viețuiește cu omul în mijlocul naturii erotizate. Ființare în acest cadru înseamnă înțelegere, acceptare, (auto)mulțumire, prelungirea armoniei și echilibrului din natură în propriul eu, în ultimă instanță existență în atemporalitate.

Istoria impusă de europeni o dată cu Columb în 1492 este propulsarea în cronologic, ca intrare în zodia discontinuității, a rupturilor și dezechilibrului, cucerire și subjugare continuă. Memoria a continentului, **Memoria focului** înregistrează devenirea Americii ca o istorie eminamente activă, a acțiunii, a formelor de violență și a reacției, o istorie a formelor de rezistență mai întîi, a afirmării de sine mai apoi.

Ca sociogonie spirituală, cartea lui Galeano se structurează pe o permanentă înfruntare

între două sisteme, între două etici. Etica „posesiunii“, a imperativului impus prin/cu violență instituie lumea „care trebuie“, lumea efemeră, construită după canoanele „bătrinei“ Europe și integrată logicii succesiunii formelor politice continentale. America Latină a colonizatorilor este oglinda deformantă prin care se reflectă evenimentul european. Înainte de a importa miturile și produsele lumii „civilizate“, America din perioada colonială importă istoria (cu formele ei de exploatare, cu dinamica și formele ei de confruntare). Ea calchiază modul de existență și valorile societății occidentale. Pentru secolul al XIX-lea, istoria luptelor este grelată pe fundalul unei istorii mimetice, a existenței citadine cu moravurile (cafenele, curtezane, teatru) și afacerile ei (cafea, zahăr, aur și diamante). O succesiune de scene definitorii, structurate dialogic (**O piață din Santiago de Chile**, **Strigăte din Ciudad de Mexico**), integrează acest teatru al „chipurilor și măștilor“ în teatrul lumii, sugerînd, dincolo de aparențe, savoarea, culoarea și senzualitatea exotică specific continentală a existenței autentice, a esenței, care nu poate fi înăbușată, de mimetismul formal al convențiilor sugerat printr-o serie simetrică de scene de tip dramatic (**Înalta societate mexicană: Așa începe o vizită**; **Așa își ia medicul rămas bun**) sau prin **Anunțuri din presă**).

Cucerită de europeni, America „indiană“, leagănul spiritual al „nașterii continue“, cucerește Europa ca spațiu al ficțiunii, chiar în momentul în care mitologia indiană este ingenunchiată o dată cu popoarele care au creat-o. Dürer „aude“ în efigiile aztece limbaajul universal al artei; **Utopia** lui Morus reconstruiește modelul existenței băștinășilor și se materializează pe înseși meștegurile sud-americane în așezările lui Vasco de Quiroga; deși redusă la Caliban, „care nu vrea cu nici un chip să se integreze“, Shakespeare aduce în **Furtuna** o ipostază a Americii; Cervantes scrie **Don Quijote** cu amărăciunea de a i se fi refuzat împlinirea în America; la Valladolid, Quevedo îl descrie

pe Domnul Ban ce „se naște în Indii cu noroc“.

Mitul nașterii continue este mitul structurării unui spațiu spiritual specific, unic și unitar, atemporal în absolut, care sfidează hazardul istoric (succesiunea cronologică a evenimentelor ostile) și arbitrarul delimitărilor geografice (de la împărțirea de către papă a posesiunilor coroanei spaniole și ale celei portugheze, pînă la conturarea în secolul al XIX-lea a configurației granițelor naționale). El este simbolul eternității Americii, este mitul absolut al lumii creole care își trage seva din mitologia indienilor cucerii, a sclavilor negri, din aspirațiile cuceritorilor subjugății. Mitul se naște din cenușa vechii mitologii indiene, din care, după ce visul armonizării cu cosmicul se stinge devorat de oracularul funest și cîntecul de luptă, rămîne vie istoria-vis, istoria-poveste. Ea singură trăiește și se întimplă mereu în memoria poetului care „va vorbi“ mereu „și îi va învăța să miroasă istoria în vînt, să o pipăie în pietrele șlefuite de riu și să-l cunoască gustul mestecînd anumite ierburi, încet, fără grabă, ca atunci cînd mesteci tristețea.“ Mitul nașterii continue se întrupează în eroi. Ei trăiesc înfrîngerea ca moarte a timpului lor (Moctezuma, Huaina Capac, Atahualpa, Manco Capac și Túpac Amaru); aleg viitorul morții ca vis etern al libertății: cimarrones, nemuritorul Domingo Bioho Jacinta, Macandal, Nany, Canek, „regele Yucatanului“; atacă prezentul mimetic în numele viitorului autentic al Americii: Bolivar și Simón Rodríguez, și nu încetează să se nască murind pentru prezent (José Martí).

Nu putem încheia fără a sublinia meritul pe care îl are Editura Politică în publicarea acestei cărți. Prin inițiativa sa, ne-a fost oferită una dintre cele mai interesante lucrări din patrimoniul universal.

ANDREEA VLĂDESCU LUPU

*) Eduardo Galeano, **Memoria focului**, traducere din limba spaniolă de Alexandru Ciolan, Editura Politică, București, 1988.

Un premiu „Goncourt“

În colecția „Globus“ a Editurii Univers, la nr. 443, întîlnim o experiență literară ce ne face să luăm aminte la romanul francez de azi, Alexandra Emilian traduce micro-romanul **Iubitul** de Marguerite Duras, propunîndu-ne o foarte bună (și exactă) variantă românească a cărții care în 1985 a fost, în Franța, romanul anului. Greu de crezut că o carte de asemenea dimensiuni (extrem de reduse, cel mult 100 de file de text dactilografiat) și cu o armătură idotică destul de subțire poate să constituie senzația unui an literar. Și totuși asta este situația, fapt ce ne face să ne gîndim că atît de viu (dintotdeauna), inovativ și spiritual romanul francez și-a cam pierdut din suflu. Boală mai veche, anunțată de altfel de baloanele de săpun ale noului roman, categorie în care, fără îndoială, sînt cuprinse și romanele Margheritei Duras. Romanul „Iubitul“ explorează o dragoste aflată în marginea moralității, interesantă fiind ciudățenia schimbului de sentimente și a lumii în care se petrece acțiunea. Este vorba de lumea Indochinei, spre sfîrșitul coloniilor franceze, cu un amestec plin de exotism, de rase, obiceiuri, semne, afecte, stiluri de viață. Stilistic, romanul nu spune prea mult. Este mai sec decît orice proces-verbal, dar notațiile scurte se adună în stări sufletești accentuate, promovate de personalități accentuate. Rezultă o carte plăcută la lectură, puțin pregnantă ideatic, „ușoară“ în datele ei estetice și acționale — un text ce poate ocupa o pagină de revistă în vreme de vacanță. Romanul Margheritei Duras este un eșantion dintr-o literatură ce n-a pierdut gustul invenției, al inovației în plan afectiv, dar care a pierdut, se pare, pe cel al analizei, al ancorării pe spațiile filosofice. „Iubitul“, oricît de premiat ar fi, rămîne totuși un fapt divers tratat anecdotic. Din punct de vedere literar este, însă, o experiență... (E. Mihăescu).

Lublin — un legământ

Înainte de a intra în Lublin, șoseaua pe care vii dinspre Varșovia — o linie dreaptă ca de zeci de kilometri — face brusc o buclă largă, în preajma unei coline, lăsându-te să cuprinzi cu privirea întreaga panoramă a orașului: ca și cum ar vrea să-ți răsplătească răbdarea greu încercată de monotonia drumului de pînă atunci. Din prima clipă, privirea este atrasă de silueta zveltă, dominatoare poate și datorită situației ei în partea mai înaltă a orașului, a clădirii rectoratului Universității Maria Curie-Skłodowska, cea mai tînără instituție de acest fel din Polonia, a cărei vechime se numără în decenți. Zecile de clădiri care înconjoară rectoratul pe o suprafață de peste 24 ha, toate moderne structuri de beton și sticlă, aparțin aceleiași universități și formează, alături de campusul universitar, o unitate arhitectonică robustă și echilibrată, o adevărată oază a științei și culturii așezată în sufletul acestui oraș care, prin tradiția unor secole de învătătură și civilizație, se numără printre cele mai vechi centre de acest fel din

Polonia. Orașul vechi, cu clădirile sale impunătoare, de vechi burg medieval, care fie că au rămas intacte, în ciuda vicisitudinilor ocupației fasciste, sau care au fost reedificate, în cea mai deosebită activitate de reconstrucție care a urmat celui de-al doilea război mondial, este așezat în partea opusă celei în care se află Universitatea sau, mai degrabă, voința oa-

gla, zeci de barăci scunde și lungi, așezate într-o sinistrită și cazonă linie. Este locul unde au pierit, în camerele de gazare, zeci de mii de oameni nevinovați, victime ale unei furii demente, care va rămîne pentru viitorime una dintre cele mai întunecate pete ale istoriei veacului nostru. Pașii mă poartă într-o liniște plină de reculegere printre aceste barăci,

Monumentul martirilor de la Maidanek.

De pe treptele monumentului care domină cîmpia, privirea se ridică spre zare unde contururile orașului, dar mai ales ale Universității Maria Curie-Skłodowska se profilează, ferm, ca o certitudine că acolo se făurește prezentul, ca un legământ între trecut și viitor, în pofida oricărei piedici trecătoare, fie ea deosebit de dureroasă. Cînd am vizitat această Universitate am aflat că ea a fost înființată nu întâmplător aici la Lublin, și că actul ei de naștere a fost semnat de Comitetul Polonez de Eliberare Națională, ca unul din primele documente de după eliberarea patriei, la numai cîteva zile după încetarea conflagrației, fiind poate prima piatră pusă la temeliea operei de reconstrucție a Poloniei. Părăsind seara, după înnoptare, Lublinul, de pe șoseaua care duce spre Varșovia, lumînile orașului, vechi și nou, acum contopite într-o singură paletă peisagistică, m-au urmărit pînă departe, în miezul cîmpiei.

CRISTIAN DUMITRESCU

POPASURI

menilor face să apară un imaginar semn de egalitate între trecut și prezent, ce exprimă dorința locuitorilor de azi ai Lublinului de a fi mereu la înălțimea tradiției, de a o continua.

Prin contrast, în partea stîngă a șoselei, se înfățișează căldurii lui ce dorește să ajungă la Lublin, la numai cîteva pași de poartile orașului, în peisajul arid de cîmpie, Maidanekul, lagărul de concentrare hitlerist de tristă celebritate. Un decor deprimant, auster, care închide în perimetrul înconjurat de garduri din sîrmă ghimpată, perfect desenate, ca trase cu ri-

tar pe fondul explicațiilor unui ghid documentat, încerc să înțeleg. Să înțeleg ce? Ceea ce nimeni nu va înțelege vreodată. Cum, din ce s-a născut acest vis urit al omenirii? Cum de a fost posibil? Din păcate a fost posibil. Există, am pipăit pereții camerelor de gazare, am străbătut crematoriul uman, al cărui foc a mistuit mii, zeci de mii de trupuri nevinovate, am urcat o colină, o Golgotă de cenușă, rămasă în preajma acestui crematoriu, astăzi acoperită de o imensă boltă de beton, ca o uriașă urnă funerară.

Redescoperirea muzeelor

GOSPODĂRIA DIN SĂLCIUA, zona Cimpeni (Cluj-Napoca), Muzeul Satului și de Artă Populară

Aspect din exteriorul unei gospodării țărănești în care se remarcă încăperea înălțată pe pivniță, servind ca depozit de alimente și haine, specifică pentru modul de viață al localnicilor din zona Clujului. Observăm locul important pe care îl ocupă lemnul în economia construcției, precum și frumoasa decorație cioplită în stilul pridvorului și la stîlpul casei — cu motivul torsadei, al frîngiei împletite și al soarelui ca floa-

ze. Casa, aflată în colecția Muzeului Satului și de Artă Populară din București, este un model de casă bogată, de mari dimensiuni, cu numeroase accreturi. Din punct de vedere artistic se observă dispunerea echilibrată a motivelor prevalente geometrice, gustul și grija cu care sint executate detaliile ornamentale. Expresia a talentului constructiv, a imaginației și fante-

ziei grefate pe o îndelungată experiență în tehnica înălțării unei case, exemplarul din comuna Sălcuia demonstrează posibilitatea, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, de a se construi în mediul rural locuințe rezistente, de dimensiuni mari, care asigurau desfășurarea unui mod de viață ordonat de ritmul lucrărilor agricole și al indeletnicirilor casnice ori ale practicării mesesugurilor artistice, artizanale sau de mică industrie sătească în cele mai bune condiții. Exemplare asemănătoare se pot întîlni la Muzeul etnografic din Cluj-Napoca.

SIMONA VĂRZARU

BORGES: Cit despre *Vorstellung*, presupun că este aceeași idee pe care-o găsești și-n budism, ideea de maya, de iluzie, de lucruri care nu există în ele însele, ci numai ca fenomene. Pe Schopenhauer l-am citit toată viața pentru că este un scriitor minunat. În general nu te aștepti ca un filozof să fie minunat. Și totuși filozofii au scris foarte bine înainte de Kant și Hegel. Apoi și-au dezvoltat un jargon al lor. Înainte, Platon a fost un scriitor bun, Sfîntul Augustin a fost un scriitor bun, Descartes a fost un scriitor bun. Desigur, îl avem apoi pe Locke, îl avem pe Hume, pe Berkeley, care au fost toți scriitori foarte buni, la fel și Schopenhauer. Însă astăzi se pare că filozofia este legată de un jargon bizar.

COFFA: Rodriguez Monagal povestește că obișnuiați să vă întîlniți cu tatăl dumneavoastră și cu Macedonio Fernández și să vorbiți despre filozofie, în speță despre Schopenhauer. Ce anume discutați?

BORGES: Îmi amintesc că-n copilărie tatăl meu mi-a dezvoltat enigmaticele esențiale, problemele esențiale ale filozofiei, fără să folosească vreun nume propriu sau vreo dată. De exemplu, lua tabla de șah și folosind-o ca pe o unctionă, îmi explica paradoxurile lui Zenon, ale presocraticilor, fără să vorbească în mod special despre ele. Sau îmi amintesc că într-o noapte eram acasă și m-a întrebat — era în timpul cinei și tata avea o portocală în mînă — „ce culoare are portocala asta?” Eu l-am spus: „ei bine, presupun că este portocalie”. Am descoperit însă că nu e suficient să am adăugat: „hai să spunem că este ceva între roșu și galben”. Iar el mi-a spus: „da, dar dacă sting lumina sau dacă închizi ochii...” M-am uitat fix la el. Imediat m-a întrebat: „ce gust are portocala?” „păi, gust de portocală”, l-am răspuns. „Chiar crezi că portocala are gust de portocală toată ziua și toată noaptea?” m-a întrebat după aceea. Iar eu l-am răspuns: „ei bine, n-aș merge chiar atât de departe”. „Cît cîntărește portocala asta?” a vrut apoi să știe. În timp ce cîntărea portocala în mînă. Astfel am alunecat spre idealism, fără ca acest cuvînt să fie

rostit ca atare, și am fost determinat nu să înțeleg, ci să sesizez, să simt paradoxurile lui Zenon, deși tatăl meu nu a menționat aceste lucruri niciodată. După aceea, mi-a dat o carte, o carte de Lewis, un evreu, prieten cu George Eliot, care se numea *O istorie biografică a filozofiei*. Am și acum această carte cu mine, acasă. Cînd-o am aflat că toate glumele, toate enigmaticele de care-mi vorbea tata se aflau acolo și că acestea se numeau idealism, filozofie presocratică și așa mai departe. Am fost condus la ele de către tatăl meu care știa să fie un profesor bun. El era profesor de psihologie; dar nu credea deloc în psihologie. M-a instruit, însă, într-un mod foarte plăcut, pu-

eram copil. Toate aceste lucruri îmi aparțin într-un mod pe care nu-l pot exprima, nu-l pot înțelege. Însă voi continua să încerc să rezolv aceste probleme, deși știu prea bine că toate încercările mele sînt sortite eșecului, dar plăcerea nu constă în răspuns, ci în enigmă.

COFFA: Legat de interesul dumneavoastră pentru solipsism, v-ați referit la solipsism în ultima convorbire pe care am avut-o despre poezie.

BORGES: Ideea centrală în solipsism este aceea că există un singur individ. Eu sint un individ, însă în același timp fiecare dintre dumneavoastră este un individ. Și toate celelalte au fost visate de el. De exemplu, hai să luăm cerul,

despre el. Însă m-am confruntat cu o problemă foarte serioasă.

BORGES: Ei bine, cred că solipsismul a fost descoperit de Descartes, care l-a și renegat. Se pare că nimeni n-a acceptat solipsismul. Cel puțin eu am citit cum Bradley și Bertrand Russell au combătut solipsismul. N-am citit niciodată nimic în favoarea lui, ci numai împotriva.

COFFA: Da, și totul este scris de către oameni care afirmă că este incontestabil.

BORGES: Da, incontestabil, însă în același timp nici n-au putut fi convinși. Hume a spus asta despre Berkeley, nu? „Argumentele lui sînt imposibile de combătut, însă nici nu te pot convinge”. Acestea sînt cuvintele lui David Hume.

COFFA: Asta este valabil pentru majoritatea argumentelor filozofice.

BORGES: Presupun că da. Însă îmi amintesc ce a scris Emerson: „Argumentele nu conving pe nimeni”. Și Walt Whitman și-a dat seama că argumentele nu sînt de nici un folos. Putem fi convinși de aerul noapții, de vînt, de stele, dar nu de argumente.

COFFA: Ne vom întoarce imediat la idealism, însă aș dori să vă pun o întrebare despre un filozof care nu a avut vreo influență semnificativă asupra dumneavoastră; este vorba de filozoful spaniol Ortega. Nu vreau să vă întreb ceva despre el, ci mai degrabă o discuție pe care dumneavoastră ați avut-o...

BORGES: Am avut-o?

COFFA: Da. Despre un subiect pe care l-a tratat el, căci el a tratat toate subiectele.

BORGES: Nu l-am citit.

COFFA: Discuția se referea la teoria lui Ortega asupra romanului. În mare, spunea că...

BORGES: Că e imposibil să nu inventezi o intrigă nouă. Oamenii inventează intrigi noi tot timpul. De exemplu, scriitorii de romane polițiste inventează intrigi noi tot timpul.

Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU

(Va urma)

BORGES DESPRE BORGES

Marturiea unei mari constituție

nîndu-mi întrebări simple. M-a învățat filozofie cu ajutorul unei portocale și a unei table de șah. Am început apoi să simt aceste probleme eu însumi. Stau treaz uneori și mă întreb „cine sint?” sau chiar „ce sint?”, „ce fac?” Și mă gîndesc la timpul care trece. Îmi amintesc un vers foarte frumos pe care l-a scris Tennyson cînd avea cincisprezece ani: „Timpul ce se scurge prin miezul nopții”. Desigur, este vorba de timpul lui Newton. **Tempus absolutum**. Sînt multe versuri despre timp, din moment ce timpul este un subiect atât de frumos. Este unicul subiect, după părerea mea. Este misterul esențial. Dacă am ști ce este timpul — ceea ce, bineînțeles n-o să știm niciodată — atunci am ști cine sîntem și ce sîntem. Căci problema identității este asemănătoare problemei timpului. De exemplu faptul că astăzi sînt aici, cu dumneavoastră, și că în zece zile voi fi înapoi la Buenos Aires și că-mi amintesc perioadele petrecute în Uruguay și-n Argentina cînd

stelele, pămîntul rotund, chiar întreaga istorie, toate sînt doar un vis. Bineînțeles, dacă aveți intenția să acceptați solipsismul ca absolut, atunci lumea începe acum cînd ciocăni în masă. Nu, n-a început atunci, căci momentul a trecut deja. S-a întîmplat acum mult timp, într-o clipă, în secunda în care am ciocănit în masă. Continui mereu, dar nu reusești să termini niciodată. Presupun că dacă am fi cu adevărat solipsiști, am considera că prezentul există și nu trecutul sau viitorul. Dar, din moment ce prezentul alunecă pe lingă noi, sîntem obligați să acceptăm o mică cantitate de trecut și o mică cantitate de viitor. Acestea trebuie neapărat acceptate. Drept care, ajungem din păcate la istoria universală, la întregul trecut al lumii, la viitor și așa mai departe.

COFFA: Cînd mă pregăteam pentru această conversație, m-am gîndit că n-ar fi rău să explic publicului ce este solipsismul înainte de a pune întrebări

O ȚARĂ DEMNĂ, LIBERĂ, ÎNFLORITOARE

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, condusă de partidul comunistilor, a însemnat pentru poporul român un moment de uriașă însemnătate istorică deschizând noi orizonturi pe calea transformărilor innoitoare, a progresului socialist, a afirmării demne, libere și independente a patriei în lumea contemporană. Atunci, în acele vremuri de grea cumpănă pentru întreaga omenire, când fascismul era încă departe de a depune armele, actul eroic al poporului român avea să aducă o contribuție decisivă la scurtarea cu multe luni a războiului, la apropierea victoriei Națiunilor Unite și la eliberarea altor țări de sub jugul dominației hitleriste. Prin importanțele efective mobilizate în luptă, prin punerea întregii noastre economii în slujba efortului de război, România s-a înscris ca a patra țară din lume în ceea ce privește contribuția efectivă la înfrângerea fascismului. Această contopire organică a intereselor și năzuințelor supreme ale națiunii noastre cu implicarea sa activă de partea cauzelor nobile și juste ale umanității — atât de elocvent ilustrată de evenimentele istorice din August '44 — s-a constituit și se constituie într-o veritabilă constanță a politicii românești ulterioare și, mai cu seamă, a glorioasei ere deschise de Congresul al IX-lea al partidului. Alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu — prin voința unanimă, fermă, a întregului partid și popor la conducerea destinelor naționale a inaugurat o epocă de aur în existența multimilenară a patriei, o epocă în care, mai mult ca oricând, valorile, opțiunile și idealurile supreme de libertate, independență și progres și-au aflat intruparea într-o politică dinamică, novatoare, de un adânc și autentic umanism revoluționar, vizând înflorirea multilaterală a României, afirmarea sa demnă în viața planetei.

La ceasul celei de-a 44-a aniversări a actului istoric de la 23 August, România este în măsură să prezinte lumii un impresionant bilanț. Alături de mărețele citorii ale prezentului, de înfăptuirile cu adevărat prestigioase din toate sectoarele de activitate, de procesele profund înnoitoare din viața societății românești, politica externă a țării a cunoscut, sub impulsul decisiv al gândirii creatoare și ac-

țiunii revoluționare ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, atributele unei noi calități, reflectând cu fidelitate interesele supreme și aspirațiile cele mai autentice ale poporului român, ale tinerei sale generații și implicându-se cu consecvență și înaltă principialitate în eforturile destinate edificării unei lumi a păcii și colaborării, mai bună și mai dreaptă pe planeta noastră.

Anii care au trecut de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și, îndeosebi, perioada ce a urmat istoricului forum al comunistilor români din 1965, au coincis cu o generoasă deschidere spre lume a României, cu dezvoltarea amplă a raporturilor externe ale țării. Iată, dacă în 1947, țara noastră întreține relații cu numai 25 de state, iar în 1965 cu 67 de state, în prezent numărul acestora este de 155. Desigur aspectul cantitativ este important și în egală măsură relevant asupra evoluției dinamice a legăturilor noastre internaționale, mai cu seamă după Congresul al IX-lea. Un rol determinant în dezvoltarea dinamică a relațiilor României cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, situate geografică, putere economică sau militară, revine conducătorului partidului și statului nostru. Înaltele solii de pace și prietenie purtate cu strălucite rezultate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu pe toate meridianele planetei cele peste 300 de întîlniri și convorbiri avute la București cu șefi de state și guverne, cu personalități ale vieții politice din lumea întreagă au adus de fiecare dată contribuții majore la amplificarea raporturilor externe ale României, la nobila cauză a păcii și înțelegerii internaționale.

Înaltul prestigiu planctar de care se bucură astăzi țara noastră, președintele Nicolae Ceaușescu, își află, în egală măsură, temeiuri puternice în implicarea activă, de pe poziții politice și morale aflate în deplin consens cu marile comandamente ale timpului, în eforturile vizind rezolvarea gravelor probleme care confruntă în mod dramatic omenirea contemporană. Definind apărarea vieții și a păcii pe Terra drept problema fundamentală a epocii actuale, România și-a stabilit ca mandat suprem al prezenței sale în arena internațională acțiunea neprecupe-

tită pentru înfăptuirea acestor obiective majore, de care depind destinele prezente și viitoare ale tuturor popoarelor, ale tinerei generații. O bogată suită de inițiative valoroase, de propuneri concrete, structurate într-un amplitud și coerent program românesc de dezarmare, aveau să fie prezentate forurilor de dezbateră și negociere, opiniei publice, popoarelor lumii. Vibrante apeluri și luări de poziție ferme aveau să pornească din inima României spre cele patru puncte cardinale ale conștiinței umanității, pledind convingător pentru luciditate și răspundere, pentru acțiunea fermă a factorilor politici, a popoarelor, a tinerilor de pretutindeni în vederea eliminării uriașei poveri a amenințării nucleare, a distrugerii victii pe planeta noastră. Și, într-o perfectă concordanță a valorilor afirmate cu fapta concretă, România socialistă a oferit lumii o pildă vie, mobilizatoare, reduc-

du-și unilateral armamentele, efectivele și cheltuielile militare într-un act democratic și opțional cu profunde semnificații.

Nu există practic problemă cu adevărat majoră a timpului nostru în care rezolvare corespunzătoare României socialistă, președintele Nicolae Ceaușescu, să nu se fi implicat activ și constructiv. Vocea României — o voce originală, limpede, demnă, răsună astăzi clar și răspicat în marile forumuri ale diplomației multilaterale, oferind soluții, susținând procese benefice și novatoare, conturînd cu optimism și luciditate, perspectivele unei lumi a prieteniei între popoare, a păcii și colaborării între națiuni. Anul '44 al libertății noastre găsește o Românie liberă, independentă, înfloritoare, o țară a păcii, demnă în marcea constelație a țărilor planetei.

AUREL PERVA

Să înveți, cu dragoste, limba română

„POPORUL ROMÂN, UN POPOR DE OAMENI APROPIAȚI, AMABILI, GENEROȘI”

O prezență discretă și distinsă, învăluind sub aparență visătoare o curiozitate mereu activă, este Cristina Loupa din Grecia. Urmează de doi ani cursurile Institutului de Studii Sud-Est Europene din Atena și vine pentru întâia oară în România. „Prima poezie pe care am citit-o în românește, își amintește ea, a fost Sara pe deal, de Eminescu. Mai întâi, m-a încântat muzicalitatea ei, apoi i-am înțeles cuvintele și mi-a plăcut mult stilul ei melancolic, descriptiv”. Referitor la cursurile din aceste zile, ne spune: „Aici avem posibilitatea să învățăm lucruri interesante, cuvinte, expresii noi, să cunoaștem tot mai bine limba română. De asemenea, în restul timpului, ne este de mare folos contactul direct cu oamenii, cu poporul român — apropiați, amabili, generoși. Mă interesează foarte mult și vreau să cunosc viața poporului român, specificul personalității sale. Îmi place mult Bucureștiul, i-am străbătut ore în șir străzile, magazinele, îndeosebi mă încântă grădinile orașului, parcurile, care sînt ceva neobișnuit pentru mine, pentru că la noi nu există așa ceva. Aș vrea să merg, dacă timpul îmi va permite, și în alte locuri din România, la Cluj-Napoca, pe Litoral, convinsă că, peste tot, mă voi simți la fel de bine”.

„IMBINAREA DINTRE NAȚIONAL ȘI UNIVERSAL, FUNDAMENT AL VALORII LITERATURII ROMÂNE”

Iwona Nowoszewska, asistentă universitară la Poznań, în Polonia, este o pasionată cercetătoare a literaturii române. În acest sens, ea ne-a spus: „Am

elaborat o lucrare în care analizez viziunea asupra anotimpurilor în poezia lui George Bacovia. În lucrare am insistat pe motive de mare originalitate ale acestor poezii, pe aspectul muzical și plastic al ideilor sugerate. Convingerea mea este că Bacovia reprezintă o personalitate artistică inconfundabilă, exprimînd ceea ce s-ar putea numi un simbolism mai grav, mai dramatic. Totodată, țin să vă spun că am o deosebită admirație pentru valoarea literaturii române interbelice și contemporane. Este o literatură foarte modernă, profundă, cu pronunțat specific național și, în același timp, cu evidente trăsături de universalitate”.

„INFRUNTIND VEACURILE, POPORUL ROMÂN ȘI-A PĂSTRAT IDENTITATEA NAȚIONALĂ”

O plăcută reîntîlnire cu Jane Laura Coulter, din Anglia, de această dată în calitate de doctorandă, cu o temă referitoare la istoria românească a secolului al XVI-lea și al XVII-lea: „Cercetez domeniile care s-au succedat la tronul Moldovei în perioada 1580—1620. Este o perioadă foarte bogată în evenimente și foarte frământată. De asemenea, mă interesează, în același context, lupta de apărare a românilor împotriva Imperiului Otoman. În mod firesc, se impune atenției personalitatea lui Mihai Viteazul, care, la acea epocă, s-a opus, în fruntea poporului său, înaintării otomane spre centrul Europei și apoi a înfăptuit prima unire a românilor. În arhivele engleze am studiat multe documente despre Mihai Viteazul, între care o serie de scrisori ale diplomaților englezi din Constantinopol. Venind în România, am de fiecare dată prilejul să-mi extind și să-mi aprofundez studiile în bibliotecă, la Muzeul de istorie națională și la Muzeul de istorie a Municipiului București, așa cum de un real folos mi-au fost vizitele la Cernica și la Brașov. Urmează acum să merg în Moldova. La tot pasul, istoria româ-

nească mi se înfățișează ca extrem de interesantă. Este o istorie cu particularități distincte în această parte a Europei, unde, înfruntînd primejdiile, poporul român nu a fost niciodată cucerit de dușman pentru că și-a păstrat mercur, prin lupte grele, propria identitate națională”.

„MERGEȚI SĂ CUNOAȘTEȚI ROMÂNIA!”

Tot timpul dornici să cunoască și să învețe ceva nou din și despre viața oamenilor în mijlocul cărora — nu ezită să-o repetă cu orice prilej — se simt, în aceste zile, excelent, oaspeții noștri japonezi, Mitsuhiro Shimmen, doctorand din Tokio, și Yasumi Takao, student la Universitatea Senshu, se dovedesc nu numai interlocutori agreabili, ci și buni cunoscători ai culturii românești. Yasumi Takao: „Am fost și anul trecut în România și acum regălesc, la fel de încântat, caracterul nobil al poporului român. Profunzimea acestui caracter mă interesează și mă fascinează în mod deosebit. Ea este exprimată foarte sugestiv în operele marilor scriitori români, dintre care unele, cum sînt Ion de Liviu Rebreanu și Desculț de Zaharia Stancu, le-am citit și eu traduse în limba japoneză. Din aceste romane, m-au impresionat bogăția sufletească a oamenilor, voința, dirzenia, dragostea lor de viață”. Mitsuhiro Shimmen: „Aceste trăsături sînt specifice poporului român dintotdeauna. M-am convins regăsindu-le transmise prin versurile baladelor Miorița. Cercetez cu pasiune această creație cu un interesant caracter pastoral. I-am citit numeroase variante și am alcătuit o clasificare tipologică, adică serii de dezvoltare a motivelor în cuprinsul variantelor. Am urmărit cum, de la o intim-plare simplă de viață, un omor, s-a ajuns la o complexă formă artistică, bogată în semnificații umane. În Miorița se află o întreagă mentalitate populară, simplă, dar demnă. Răspunsul pe care ciobanul îl dă cu sufletul curat în fața morții este tulburător. Violentei, el îi opune seninătatea, puritatea. Violenta, amenințarea sub diferite forme sînt, din

nefericite, probleme grave, actuale și pentru lumea de azi. De aceea, noi trebuie să fim conștienți că numai prin înțelegere și prin împăcare, prin bună-tate, toți oamenii pot dobîndi un destin fericit. Este, de fapt mesajul pe care îl adresază lumii poporul român prin tot ceea ce gîndește și creează, cu dragoste și cu prietenie. De aceea, cînd mă voi întoarce acasă, voi spune prietenilor mei: Mergeți să cunoașteți România!”

„LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ NE DEZVĂLUIE MEREU CEVA NOU, PASIONANT”

Daniela Tudorova și Vesela Kostova, studente în anul al IV-lea la secția de filologie română a Universității din Sofia, fac dovada unor serioase cunoștințe în ceea ce privește literatura română. „Este foarte interesantă această literatură ca și limba, de altfel”, remarcă Daniela. „Mereu este ceva nou, pasionant care ni se dezvăluie. Am citit cu multă plăcere din I.L. Caragiale, Hortensia Papadat Bengescu, Liviu Rebreanu, Mateiu Caragiale, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Zaharia Stancu. Prin multe pagini ale sale, literatura română se apropie de literatura bulgară, mă refer la acest spirit balcanic specific zonei în care popoarele noastre conviețuiesc de veacuri”. „Încă din perioada veche”, subliniază Vesela, „este evidentă existența unui domeniu comun între limbile română și bulgară. Studiind gramatica istorică, ni s-au relevat numeroase interfe-rențe, mai ales în lexic, dovedite de atestarea unor împrumuturi reciproce. Pe noi ne interesează perpetuarea acestor consonanțe spirituale, remarcate și în evoluția ulterioară a limbilor, a literaturilor noastre. Iată, de pildă, ne preocupă să facem o comparație între poezia modernă românească și cea bulgară, între simbolismul, așa cum ne preocupă și cercetarea altor elemente în sprijinul întăririi continue a cunoașterii și apropierii dintre noi”.

Grupaj realizat de FLORIN ANTONESCU

